

હરિભાવ

Year : 20 - Issue : 08

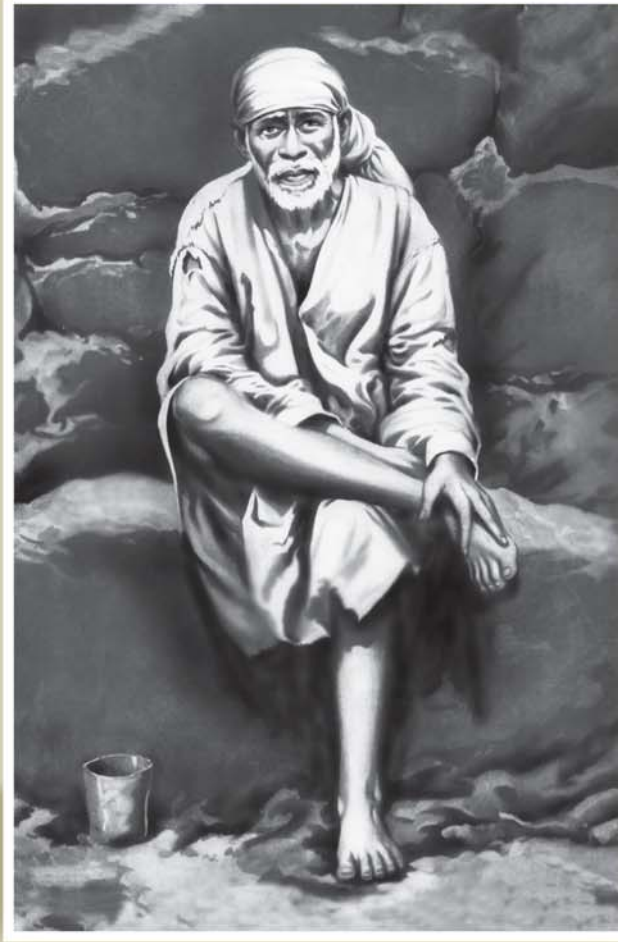
May, 2016

(ગઝલ)

અમારે પંથ આવીને, તમે જો મેળવ્યું ના છે,
ભલા ફરિયાદ તેની તો તમારા દિલને પૂછોને ?
ભલે પંથે પધાર્યા છો, પૂછું તમનેય તમ દિલને,
'કર્યું શું શું ? કરો છો શું ? જરા તે તે ગણાવોને ?'
બધો સંસારને માટે સમય આપી દીધેલો છે,
પ્રભુને છેક વચગાળે લટકતો સાવ રાખ્યો છે !
વળગશો ના વળગશો ના નકામા કોઈ ઠાલા તે,
વળગવું દિલ વિનાનું વળગવું સાવ મિથ્યા છે !

- શ્રીમોટા

મને આવા રાજસ્વી ભોજનની શી જરૂર છે ? હું એક ગરીબ ભિખારી છું.
અલ્લાનો એક મામૂલી નોકર - યાદે હક્ક !

જ્યારે ભૂખ લાગે ત્યારે વાસી રોટલાનો એક ટુકડો માગીને ખાઈ લેવો.
મસ્જિદમાં રહેનાર ગરીબ ફકીરને સ્વાદથી કંઈ મતલબ નથી. બધા
પ્રકારની સ્વાદિષ્ટ વસ્તુઓ એક જ જગ્યાએ ભેગી થાય છે. તેમાંથી લોહી,
કફ, પિત્ત, મળ, મૂત્ર એકસરખા જ બને છે. તો પછી જીભની ચિંતા
કરવાની શી જરૂર છે ?

- શ્રીસાંઈબાબા

‘મસ્જિદમાં પ્રગટ્યા સાંઈ’, પ્ર. આ., પૃ. ૨૯/૩૫

પ્રકાશન સ્થળ :
બી/પ, સ્વસ્તિક એપાર્ટમેન્ટ,
નારાયણનગર, પાલડી,
અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૭

‘હરિવાણી ટ્રસ્ટ’ દ્વારા પ્રકાશિત જીવનવિકાસની ભાવના પ્રસારતું માસિકપત્ર

હરિભાવ

સંપાદક : પ્રભુદાસ જાની
સહાયક : વિવેક દેસાઈ

<p>ટ્રસ્ટીમંડળ શ્રી ગિરીશ પંડ્યા (મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી) શ્રી પ્રભુદાસ જાની, શ્રી વિવેક દેસાઈ શ્રી બીરેન પટેલ શ્રીમતી દર્શિની સુનીલ ઉપાધ્યાય શ્રીમતી નીમા મીનેષ અમીન</p>	<p>વર્ષ : ૨૦ અંક : ૮ મે, ૨૦૧૬</p>
<p>સરનામાના ફેરફાર અંગે, ‘હરિભાવ’ ન મળવા અંગે તથા પૂછપરછ માટે સંપર્ક : શ્રી સુરેશ વોરા Mo. / SMS / Whatsapp - 9427554391</p>	<p>અનુક્રમ</p> <p>૧. મારે સ્ત્રી અવતાર લેવો છે, તેનું એક કારણ છે ... શ્રીમોટા ૪ ૨. સેવક, સાધક ને શોધક વિનોબાજી ૫ ૩. સ્વજનને પ્રાર્થના મુજબ છે શ્રીમોટા ૮ ૪. સહુ કહે છે કે અમારા ધર્મથી મોક્ષ છે શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર ૮ ૫. સંસારમાં અમૃત અને ઝેર બંને મળવાનાં શ્રીમોટા ૧૦ ૬. મારી અનુભવકથા કંચનલાલ જી. શાહ ૧૧ ૭. પુનિત ભજી લે પ્રભુ ! નાનાભાઈ જેબલિયા ૧૩ ૮. માતૃશક્તિ-માતૃભાવના શ્રીમોટા ૧૪ ૯. આ તો કેવો કારીગર ! રવિશંકર મહારાજ ૧૫ ૧૦. મન કે ચિત્ત સ્થિર થવું એ સત્કર્મનું અંતિમ ફળ છે. શ્રીઉપાસની બાબા ૧૭ ૧૧. અમારી જો મદદ ઇચ્છો... શ્રીમોટા ૧૮ ૧૨. મહાજન શક્તિદળ-પ્રવૃત્તિઓનો ટૂંક અહેવાલ સ્નેહાબહેન પટેલ ૨૦ ૧૩. સદ્વિચાર અને તેનું પરિણામ સ્વામી કૃપાલ્વાનંદ ૨૨ ૧૪. મનની શાંતિ માટેનું ઈજેક્શન એટલે નામસ્મરણ શ્રીમોટા ૨૩ ૧૫. અકમવિજ્ઞાની શ્રી દાદા ભગવાન ખુશાલ પિત્તળિયા ૨૪</p>
<p>વાર્ષિક લવાજમ ભારતમાં રૂ. ૫૦/- પરદેશ રૂ. ૬૦૦/- (અંરમેઈલથી) એકથી પાંચ વર્ષ સુધીનાં લવાજમ સ્વીકારાય છે.</p>	<p>જ્ઞાનદાન</p>
<p>પત્રવ્યવહાર/લવાજમ/ભેટ/મોકલવા માટે ‘હરિવાણી ટ્રસ્ટ’, C/o. ૧૧, દાદા રોકડનાથ સોસાયટી, નારાયણનગર, પાલડી, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૭. ફોન : (૦૭૯)૨૬૬૩૫૮૭૩ ભેટની રકમ ઈન્કમટેક્સ એક્ટની કલમ ૮૦(જી) (૫) નીચે કરરાહતને પાત્ર છે. ચેક/ડીડી ‘હરિવાણી ટ્રસ્ટ’ ના નામે લખવો</p>	<p>સદ્ગત પુત્ર શ્રી દીપકની પુણ્યતિથિ (તા. ૨-૫) નિમિત્તે પૂજ્ય શ્રીમોટાના સ્વજન અને પૂ.ઝીણાકાકાના સંબંધી શ્રીજગજીવનભાઈ બી. પટેલ દ્વારા ‘હરિભાવ’ના આ અંકના પ્રકાશનમાં સહયોગ અપાયો છે, તે બદલ સદ્ગતશ્રીની ઊર્ધ્વગતિ માટે પ્રાર્થના સહ એ પરિવાર પ્રત્યે અમો આભારની લાગણી વ્યક્ત કરીએ છીએ. -સંપાદક</p>
<p>ઈ-બેંકિંગ : ખાતાનું નામ : ‘હરિવાણી ટ્રસ્ટ’ યૂકો બેંક, નારાયણનગર શ્રાંચ, અમદાવાદ-૩૮૦૦૦૭ બચત ખાતા નં.: ૧૬૮૭૦૧૦૦૦૦૩૦૮૮ IFS Code : UCBA0001687 બેંક દ્વારા રકમ મોકલતાં તેની સ્વીપ, નામ, સરનામું અને ફોન નંબર સાથે વિગત અમોને મોકલશોજી. Email : hariwanitrustr@gmail.com</p>	<p>હરિ:ૐ આશ્રમ, સુરતની વેબસાઈટ www.hariommota.org ઉપર હરિભાવ ઉપલબ્ધ હોય છે. ફોન : (૦૨૬૧)૨૭૬૫૫૬૪, ૨૭૭૧૦૪૬ ટાઈપ સેટિંગ: અર્થ કોમ્પ્યુટર, (૦૭૯)૨૭૫૪૩૬૯૯ * Subject to Ahmedabad Jurisdiction</p>

જે ભાવનાના ગુણો સ્ત્રી હૃદયમાં રહેલા છે એને સ્ત્રીત્વ કહી શકાય. ભાવનાપૂર્વકનું એવું સ્ત્રીત્વ કેટલાક સમર્થ પુરુષોએ કેળવેલું જાણેલું છે. શ્રીરામકૃષ્ણ પરમહંસના જીવનમાં એવો ભાવ પ્રકટવાનું સુવિદિત છે.

મેં મારા મનથી દઢ કર્યું કે મારે સ્ત્રીનો જ અવતાર લેવો છે. હવે મારી પાસે એક કારણ છે. અમારા દેશનો ઉદ્ધાર કરવો છે. હું ભણતો હતો ત્યારથી મારામાં ઘણી તમન્ના કે સમૃદ્ધ થયા વગર આપણા દેશને કોઈ ગણકારશે નહિ. ત્યારે અત્યારે પણ સમૃદ્ધ થઈ શકે એવું કોઈ વાતાવરણ નથી. તોપણ હું એવી જ જાતનાં કામ કરું છું, કે જેના વડે કરીને દેશની સમૃદ્ધિ થાય.

જો દેશને સમૃદ્ધ કરવો હોય તો મને બુદ્ધિથી એટલું બધું સાચું સમજાણું છે કે આ મારા દેશની સ્ત્રીઓ જ્યારે બહાદુર, પરાક્રમી, શૌર્યવાળી, ધીરજવાળી, સાહસવાળી, હિંમતવાળી, મર્દાનગીવાળી થશે ત્યારે અમારી પ્રજા એવી થશે. એવી સ્થિતિ સર્જવા માટે મારે સ્ત્રી થવું છે કે જેથી એમની સાથે હળી-મળી શકું.

કોઈ અનુભવીને આ જન્મમાં સંસારમાં રહેતાં રહેતાં કશુંક એવું સ્ફુરી જાય તો એ, એ જાતનો જન્મ લે છે. પછી સામાન્યતઃ અનુભવીને આવું બિલકુલ થતું હોતું નથી કે આવું થવું છે, જન્મ લેવો છે-એ પણ હોતું નથી.

બહેનોની ઘણી અવહેલના થઈ રહી છે. આમાંથી ઉત્તમ પ્રજા કેવી રીતે પાકી શકે ? એવું જોયાથી જ મને મનમાં નક્કી થઈ ગયું કે આપણે સ્ત્રીનો જ જન્મ લેવો. બાકી મારે કંઈ જન્મ લેવાની જરૂર નહિ.

મારે જન્મ લેવો છે સ્ત્રીનો પણ છોકરાં જણે એવી સ્ત્રી નહિ. હું છોકરાં જણે એવી સ્ત્રી નહિ થાઉં. એ જન્મમાં મને વૈભવ વિલાસનો પાર નહિ હોય. પૈસા-બૈસા મારે કંઈ માગવા જવા પડશે નહિ. રૂપ પણ બહુ સુંદર કે એક લટકું બસ થાય. એક જ લટકું, વધારે જરૂર નહિ. એને વશ કરી દેવામાં એક જ લટકું બસ થાય એવું સુંદર રૂપ ભગવાન મને આપશે. એટલા માટે કે આ બધાંને ત્યારે એ સ્થિતિમાં આ પુરુષોને સાચી રીતે સમજાવી શકાય. તો તો માન્યા વગર રહેશે નહિ. જેટલા જેટલા સંબંધમાં આવશે એનો છૂટકો નહિ થાય.

હું જે જે કહીશ તે તે વખતે તે બોલની પાછળ વીજળી નીકળતી હશે. એને બોલવાને ફોર્સ 'force' કરતી હશે તે કોઈ જુદા પ્રકારની હશે. આજના જેવું નહિ હોય ત્યારે.

મેં આ બધું જોયું સંસારમાં કે સમૃદ્ધિ થવાને માટે આ બહેનો જ્યાં સુધી એમનું જીવન આવું નહિ થાય ત્યાં સુધી સમૃદ્ધિ થવાની નથી.

‘નારીજીવન ધન્ય જીવન’, પ્ર. આ., પૃ. ૧૩૮

સંકલન : શ્રી સુશીલાબહેન અમીન

□

આપણે સેવક છીએ, સાધક છીએ, શોધક છીએ. આ મેં કંઈક નવી પરિભાષા રચી છે. જીવનના આ ત્રણ પાયા છે. ટિપાઈનો એક પાયો તૂટે તો ટિપાઈ પડી જાય. તેથી જીવનમાં એ ત્રણેયની જરૂર છે. આમ તો જીવન અખંડ છે, તેથી તેના ટુકડા ન કરી શકાય. પરંતુ વિષયને સમજવા માટે ત્રણ રૂપ બતાવ્યાં.

સેવક, સાધક, શોધક આપણાં કાર્યનાં વિવિધ રૂપ છે. તેથી રોજ આપણા થકી કંઈ ને કંઈ સેવા થવી જોઈએ. ભક્તિ થવી જોઈએ. રોજ કંઈક સાધના થવી જોઈએ અર્થાત્ હૃદયશુદ્ધિ, આત્મશુદ્ધિ થવી જોઈએ. પ્રતિદિન શોધન થવું જોઈએ, સુધારો થવો જોઈએ. નવી કલ્પનાઓ, અનુભવો, વિચારો, નિરીક્ષણના સંગ્રહમાંથી જ્ઞાન પ્રાપ્ત થવું જોઈએ. જાગૃતિ વધવી જોઈએ. જડતા ઓગળી જવી જોઈએ. આવું સેવક, સાધક, શોધકને નાતે આપણા જીવનનું સ્વરૂપ બનવું જોઈએ.

કેવળ નિર્ગુણ, કેવળ વિચાર માણસની ઈંદ્રિયો પચાવી નથી શકતી. ઈંદ્રિયોને કેવળ નિર્ગુણમાં સમાધાન પ્રાપ્ત નથી થતું તેમ સાર્થકતા પણ અનુભવાતી નથી. ઈંદ્રિયોની આ જે ભૂખ છે તેને જ આપણે સેવા કહીશું. હૃદયમાં પ્રેમ હોવા માત્રથી તેને સમાધાન નથી થતું. થાય છે કે પ્રેમ છે, તો તે પ્રગટ થવો જોઈએ. બાહ્ય અભિવ્યક્તિ ન હોય અને ભીતર પ્રેમ ભર્યો પડ્યો હોય એવું બને. તોપણ તેનાથી ઈંદ્રિયોને સંતોષ નથી મળતો. તેને તો તે વ્યક્ત કરવાની જરૂર લાગે છે. તેથી પ્રેમને વ્યક્ત કરવા માટે શરીર પ્રવૃત્ત

થશે, તે સેવા છે-સેવા બને.

પરંતુ સેવા કરવા જતાં ચિત્તમાં રાગ-દ્વેષ પેદા થાય છે. આવું મોટા-મોટા લોકોમાં પણ થાય છે. જાગૃત રહેનારા લોકોમાં પણ પ્રસંગોપાત્ત આવા રાગ-દ્વેષ ઊઠે છે. આથી સાતત્યપૂર્વકની તીવ્ર જાગૃતિની જરૂર રહે છે. અર્થાત્ સેવાની સાથોસાથ સતત જાગૃતિ જોઈએ અને એ જ સાધના છે. સવાલ ઊઠે કે સેવામાં જ ચિત્તશુદ્ધિ થઈ ન જાય ? શું સેવામાં જ સાધના અંતર્ભૂત નથી ? વાત ઠીક છે. પરંતુ જેમ મેં ઉપર કહ્યું તેમ વિચાર સ્પષ્ટ કરવા માટે સેવા ઉપરાંત સાધના શબ્દનો ઉપયોગ કર્યો છે. સેવાની પાછળ જે ભાવ છે તેને ગ્રહણ કરવાનો છે. સેવાની ક્રિયાની સાથે ભીતરનો ભાવ છે, તેનું મહત્ત્વ છે. બાહ્ય ક્રિયા, સ્થૂળ ક્રિયાથી વધુ ઊંડાણમાં જવું પડશે. તેથી ધ્યાનમાં રહે કે ચિત્તશુદ્ધિ માટે સેવા ઉપરાંત આંતરિક જોડાણ થવું જોઈએ.

રામદાસ સ્વામીએ સાધકનાં લક્ષણો બતાવતાં જણાવ્યું છે કે, 'સુખદાયક ગાયક નેમક સાધક તો અસાવા' તે સુખ દેનાર એટલે દુઃખી લોકોની સેવા કરનારો, વાણીથી મધુર બોલનારો, કોઈ પણ જીવને દુઃખ ન આપનારો, હંમેશાં ગાનારો. વાણીને એવી ટેવ જ પડી જવી જોઈએ કે ભગવાનનાં ગીતો જ ગાય. નેમક એટલે ખુદનું નિયમન કરનારો. ઈંદ્રિયોનું, મનનું, જીભનું નિયમન કરનારો. આમ, સેવકે અંતઃસાધના પણ કરવાની હોય છે. વળી, અનુભવ વિના, આચરણ વિના વિચાર ગ્રહણ

નથી થતો. તેથી સેવારૂપી ક્રિયા પણ જરૂરી. સેવા સાથે નિત્ય નિરંતર ચિત્તને પણ ધોતા રહેવું જોઈએ. આત્મપરીક્ષણ થતું રહેવું જોઈએ. એ જ સાધના છે. આ હૃદયની ક્રિયા છે.

શોધકનું કાર્ય બુદ્ધિનું કાર્ય છે. ભગવાને બુદ્ધિ આપી છે. તેનો ઉપયોગ કર્યા વિના ભગવાન પાસે માંગી ન શકાય. તેનો ઉપયોગ કરવાથી જ બુદ્ધિ વિકસતી રહે છે. જ્ઞાન ભક્તિમાં અવરોધ ખડો કરે છે એમ કહીને અજ્ઞાનનું સમર્થન નથી કરવાનું. જ્ઞાન એટલે વિદ્વતા નહિ, જ્ઞાન એટલે બુદ્ધિના ઉપયોગ દ્વારા થયેલો અનુભવ. આમ, શોધન એટલે બુદ્ધિનો વિકાસ કરતા રહેવું તે.

આ ત્રણેય કાર્યો એકીસાથે ચાલશે, અલગ અલગ નહિ. શરીર વડે સેવા થવી જોઈએ, ચિત્તની શુદ્ધિ થતી રહેવી જોઈએ અને બુદ્ધિનો વિકાસ થતો રહેવો જોઈએ.

પ્રાતઃકાલ સાધના યોગ્ય : આપણા જીવનનાં કેટલાંક બાહ્ય પરિબળ હોય છે. જોકે તે બાહ્ય હોવા છતાં તેનો આંતરિક સંબંધ હોય છે. એવું જ એક પરિબળ છે પ્રાતઃકાળમાં વહેલા ઊઠવું. સવારે વહેલા ઊઠીને ઈશ્વરનું સ્મરણ કરવાની રીત આ દુનિયામાં છે. આ બાબતનાં ભજનો પણ લગભગ દરેક ભાષામાં છે. ગુજરાતીમાં નરસિંહ મહેતાનાં પ્રભાતિયાનું એક વિશેષ સ્થાન છે-‘રાત રહે જ્યાહરે પાછલી ખટઘડી, સાધુ પુરુષે સૂઈ ન રહેવું.’ આખરી છ ઘડી એટલે સૂર્યોદય પહેલાં અઢી કલાક. સૂર્યોદય છ વાગ્યે થાય તો સવારે ૩-૩૦ વાગ્યે ઊઠવું. સ્મૃતિ વચન છે કે સૂર્યોદય પહેલાંની બે ઘડી (૪૮ મિનિટ)નો સમય પરમેશ્વર

ચિંતનનો, બ્રહ્મ-ચિંતનનો હોય છે. સ્મૃતિ એવી વાત કહે છે કે જેનું પાલન સાધારણ માણસ પણ કરી શકે. એટલે આ દૃષ્ટિએ સૂર્યોદય પહેલાં ત્રણ ઘડીએ ઊઠવું જેથી એક ઘડી પ્રાતઃક્રિયામાં વપરાય અને બે ઘડી ચિંતન માટે વપરાય.

ગાંધીજી આ બાબતે ખૂબ ભાર મૂકતા. આશ્રમમાં ઊઠવાનો સમય ચાર વાગ્યાનો થયો. પરંતુ બાપુએ એક પ્રકારે આશ્રમવાસીઓ પ્રત્યે દયાબુદ્ધિ દાખવીને જ તેને માન્યતા આપેલી. પહેલાં તો સવારે ૪ વાગ્યે પ્રાર્થના થતી. ઊઠવાનો સમય ૩-૪૦ હતો. આશ્રમમાં નાનાં બાળકો અને બહેનો પણ રહેતાં હતાં અને બાપુનો આગ્રહ રહેતો કે તે સહુએ પ્રાર્થનામાં ભળવું જ જોઈએ. ત્યારે બહેનોની એ ફરિયાદ રહેતી કે બાળકોની ઊંઘ પૂરી થતી નથી અને તેમાં તથ્ય પણ હતું. પરંતુ દસ-બાર વર્ષ સુધી બાપુએ તેને માન્યું નહિ. છેવટે વીસ મિનિટની કૃપા કરી. આવો તેનો ઈતિહાસ છે.

બાપુ તો વહેલી સવારે બે વાગ્યે ઊઠી જતા. સંતોને વિશે આપણે સાંભળીએ છીએ કે તેઓ રાતે ભગવાનનું ભજન કરે છે અને દિવસે તેનું કામ કરે છે. માનવામાં આવે છે અને કહેવાય પણ છે કે રાત વિશ્રાંતિ માટે છે અને દિવસ ઉદ્યોગ માટે છે, પરંતુ ભક્તો માટે રાત ધ્યાન-ચિંતનાદિ માટે છે અને દિવસ સેવાકાર્ય માટે છે. જે લોકો પ્રાર્થનાનું અંતિમ કાર્ય કરીને સૂવા જાય છે, તેઓને પ્રાર્થનાના ભાવ સાથે જ ઊંઘ આવી જાય છે અને અનુભવ એવો રહે છે કે તેઓની નિદ્રા નિર્દોષ, નિઃસ્વપ્ન અને વિચાર વિકાસકારી બને છે.

‘ભૂમિપુત્ર’, તા. ૧-૩-૨૦૧૬, સાભાર

□

‘હરિવાણી ટ્રસ્ટ’ને મળેલ દાન-ભેટ				-સંપાદક
ક્રમ	સર્વેશ્રી	નામ	ગામ	રકમ રૂ.
૧.	જગજીવનભાઈ બી. પટેલ સદ્ગત પુત્ર	દીપકની પુણ્યતિથિ (૨-૫)નિમિત્તે જ્ઞાનદાન	સુરત	૧૧,૧૧૧/-
૨.	જે. કે. દેસાઈ પૌત્ર ઋષભનાં લગ્ન નિમિત્તે		મુંબઈ	૧૦,૦૦૦/-
૩.	શ્રીમતી લતાબહેન અનિલભાઈ શાહ સદ્ગત માતૃશ્રી	પુષ્પાબહેન દલાલની પુણ્યતિથિ (૧૫-૫) નિમિત્તે	મુંબઈ	૪,૦૦૦/-
૪.	પ્રતાપસિંહ મોરારભાઈ વાઘેલા		સુરત	૨,૫૦૧/-
૫.	ગૌરાંગ મરચન્ટ		અમેરિકા	૧,૩૦૪/-
૬.	કુસુમબહેન નવીનચંદ્ર મહેતા		સુરત	૧,૦૦૧/-
૭.	ઈશિતાબહેન વિમલભાઈ રાશિવાલા		સુરત	૧,૦૦૧/-
૮.	જાગૃતિબહેન પ્રકાશભાઈ ત્રિવેદી		અમદાવાદ	૧,૦૦૧/-
૯.	કુસુમબહેન અશોકભાઈ પટેલના	પૌત્ર શ્લોક તેજસકુમારના જન્મદિન (૨૪-૪) નિમિત્તે	નરોડા	૧,૦૦૧/-
૧૦.	મનુભાઈ ગોવિંદભાઈપટેલ		નરોડા	૧,૦૦૧/-
૧૧.	ગોપાળભાઈ ખોડિદાસ પટેલ (જન્મદિન ૧૮-૪) નિમિત્તે		અમદાવાદ	૧,૦૦૧/-
૧૨.	શરદકુમાર કાંતિલાલ ડોક્ટર		સુરત	૧,૦૦૧/-
૧૩.	જીગર નીતિનરાય તમાકુવાળા		સુરત	૧,૦૦૧/-
૧૪.	ગીતાબહેન બિપીનચંદ્ર જોશી સદ્ગત	હિરલબહેન ધર્મશભાઈ પટેલના સ્મરણાર્થે	બારડોલી	૧,૦૦૧/-
૧૫.	શીલાબહેન ડી. પરીખ		મુંબઈ	૫૦૧/-
૧૬.	સરોજબહેન રમેશભાઈ ચપટવાલા		સુરત/અમેરિકા	૫૦૧/-
૧૭.	ઈશ્વરલાલ ઠાકોરદાસ જરીવાલા		સુરત	૫૦૧/-
૧૮.	દીપ દિનેશભાઈ પટેલ		નરોડા	૫૦૧/-
૧૯.	યોગેન્દ્ર ડી. સોલંકી		ઉધના	૫૦૧/-
૨૦.	જયદેવી મહીપતરામ વૈદ્ય		સુરત	૫૦૧/-
૨૧.	શિલ્પીન દિનેશચંદ્ર મહેતા (એચ.યુ.એફ.)		સુરત	૫૦૧/-
૨૨.	કપિલભાઈ ઓઝા		અમદાવાદ	૪૫૦/-
૨૩.	નર્મદાબહેન વાંકાવાળા		સુરત	૩૦૧/-
૨૪.	કેશવી વિરેન વ્યાસ		સુરત	૩૦૧/-
૨૫.	મંદાકિની મનોજકુમાર તમાકુવાલા		સુરત	૧૫૧/-
	અન્ય દાનભેટની વિગત આવતા અંકે. આ સર્વેના અમો ખૂબ ખૂબ આભારી છીએ.			-સંપાદક

(૩) સ્વજનને પ્રાર્થના મુજ છે

શ્રીમોટા

(૧)

અમારે ને તમારે જો હૃદય સગપણ ન સાચું છે,
પછીથી જ્ઞાનની વાતો કશી કરવી નકામી છે.

તમારે લુબ્ધ સંસારે પૂરેપૂરું રહેવું છે,
પ્રગટવા ભાવ હેયામાં કશું સાધન ન કરવું છે.

‘બધું કોઈક કરી દેશે, શી મિથ્યા માન્યતામાં તે
-કદી પણ કોઈ ના રહેશે,’ સ્વજનને પ્રાર્થના મુજ છે.

ઊંડે ઊંડે ડૂબી તળિયે તહીં શોધત મોતી છે,
પડ્યા વિના જ પાણીમાં શિખાશે તરવું શી રીતે ?

(૨)

તમોને સ્વાર્થ ‘મોટા’માં હૃદય શો કેટલો લાગ્યો !
તમારા દિલમાં ‘મોટા’ રહે છે કેટલો જીવતો !

ગરજ દિલ કેટલી ‘મોટા’તણી જીવનમાં લાગી છે !
મનન ચિંતવન હૃદય ઊંડું થતું ‘મોટા’નું શું રહે છે ?

તમારી લાગણી દિલની ઊંડી ‘મોટા’ વિશે શી છે ?
વિચારો કેટલા ‘મોટા’ વિશે સ્ફુરતાં જ, સમજાશે.

પરોવાયેલ દિલ, મન રહે ઊંડાં ‘મોટા’ વિશે, તો તો
-વરેલાં તો જ ‘મોટા’ને સમજી લ્યો, દિલ ખરેખર છો.

(૩)

નકારાત્મક વિચારો શા તમે મુજ માટ ધરિયા છે !
તમારો તે છતાં છોડો ન મનથી ફાડી નાખ્યો છે.

નથી બોલાવિયાં મેં તો કને મુજ આવવાને તે,
ભલે જો આવિયાં છો તો તમારું દિલ પરોવોને !

પ્રભુપ્રીત્યર્થ સત્કર્મ, જીવન આચરવાં પડવાનાં,
જીવનમાં જોઈતી યોગ્ય ફળવવા દેવી દક્ષિણા.

સહુના શ્રેયને અર્થે અહાલેક જગવવાનું,
અમારે ભીખની ઝોળી સદા લઈને જ ફરવાનું.

(૪)

તમે દીકરા દીકરીઓને શું કેટકેટલું જ આપો છો !
મને નિજનો ગણ્યો જો છે, શું તેમાંનું દીધેલું છે ?

પ્રભુને દિલ વરવા જો ખરેખર દિલ તમારું છે,
સમર્પણ સર્વ સંપૂર્ણ કરી દેવું પડે હર્ષે.

તમે જે દિલ મેળવવા હૃદય ઈચ્છા કરેલી છે,
હરિને ટુકડો દઈને શું લેવા આખું ઈચ્છો છો ?

હરિ ભોળો ન એવો છે, ભલે સર્વસ્વ છો દોને,
છતાં બદલો કશો દેવા ન ઈની જવાબદારી છે.

‘જીવન આહ્વાદ’, પ્ર. આ., પૃ. ૩૧૮, ૩૧૬, ૨૮૩, ૨૮૭ □

સત્સમાગમમાં જીવ આવ્યો અને ઈન્દ્રિયોનું લુબ્ધપણું ન જાય તો સત્સમાગમમાં આવ્યો નથી એમ સમજવું. સત્ય બોલે નહિ ત્યાં સુધી ગુણ પ્રગટે નહિ. જ્ઞાની પુરુષ પરમાર્થનો જ ઉપદેશ આપે છે.

બાહ્યવ્રત અંતરવ્રતને અર્થે છે. જેવી રીતે એકડો શીખવા માટે લીટોડા છે તેમ. પ્રથમ તો લીટોડા કરતાં એકડો વાંકોચૂકો થાય, અને એમ કરતાં કરતાં પછી એકડો બરાબર થાય.

જીવે જે જે સાંભળ્યું છે તે તે અવળું જ ગ્રહણ કર્યું છે. જ્ઞાની બિચારા શું કરે? કેટલુંક સમજાવે? સમજાવવાની રીતે સમજાવે. મારી-કૂટીને સમજાવે, આત્મજ્ઞાન થાય નહિ. આગળ જે જે વ્રત આદિ કર્યાં તે તે અફળ ગયાં, માટે હવે સત્પુરુષની દૃષ્ટિએ તેનો પરમાર્થ જુદો જ સમજાશે. સમજીને કરો. એક ને એક વ્રત હોય પણ મિથ્યાદૃષ્ટિની અપેક્ષાએ બંધ છે, પૂર્વે જે વ્રતાદિ નિષ્ફળ ગયાં છે તે હવે સફળ થવા યોગ સત્પુરુષનો જોગ થયો છે, માટે પુરુષાર્થ કરવો, સદાયરણ ટેક સહિત સેવવાં. મરણ આવ્યે પણ પાછા હઠવું નહિ. આરંભ પરિગ્રહથી જ્ઞાનીનાં વચનો શ્રવણ થતાં નથી, મનન થતાં નથી, નહિ તો દશા બદલાયા વિના કેમ રહે? જ્ઞાનીઓએ કહ્યું છે તેનાથી જીવ અવળો ચાલે છે. એટલે સત્પુરુષની વાણી ક્યાંથી પરિણામ પામે?

તૃષ્ણાવાળો નર નિત્ય ભિખારી, સંતોષવાળો જીવ સદા સુખી. સાચા દેવનું, સાચા ગુરુનું, સાચા ધર્મનું ઓળખાણ થવું બહુ મુશ્કેલ છે. સાચા ગુરુનું ઓળખાણ થાય, તેનો ઉપદેશ હોય તો દેવ, ધર્મ એ બધાનું ઓળખાણ થાય. બધાંનું સ્વરૂપ સદ્ગુરુમાં સમાય.

જેની ગ્રંથિ ગઈ છે તેવા પુરુષ મળે તો ખરેખરું કામ થાય. તેમાં વળી તેના સમાગમમાં રહે તો વિશેષ કલ્યાણ થાય. જે મૂળ ગાંઠ છેદવાનું શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે તે સહુ ભૂલી ગયા છે ને બહારથી તપશ્ચર્યા કરે છે. દુઃખ સહન કરવા છતાં મુક્તિ થતી નથી તો દુઃખ વેઠવાનું કારણ જે વૈરાગ્ય તે ભૂલી ગયા. દુઃખ અજ્ઞાનનું છે. અંદરથી છૂટે ત્યારે બહારથી છૂટે. અંદરથી છૂટ્યા વગર બહારથી છૂટે નહિ. એકલું બહારથી છોડે તેમાં કામ થાય નહિ. આત્મ-સાધન વગર કલ્યાણ થતું નથી.

બાહ્ય અને અંતર બંને સાધન જેને છે તે ઉત્કૃષ્ટ પુરુષ છે. તે શ્રેષ્ઠ છે. જે સાધુના સંગથી અંતર્ગુણ પ્રગટે તેનો સંગ કરવો. કલાઈનો અને ચાંદીનો રૂપિયો સરખો કહેવાય નહિ કલાઈ ઉપર સિક્કો પાડો, પણ તેની રૂપિયાની કિંમત થાય નહિ. જ્યારે ચાંદી છે તેના ઉપર સિક્કો ન પાડો તોપણ તેની કિંમત જાય નહિ. સહુ કહે છે કે અમારા ધર્મથી મોક્ષ છે.

આત્મામાં રાગદ્વેષ ગયે જ્ઞાન પ્રગટે. ગમે ત્યાં બેઠાં, ને ગમે તે સ્થિતિમાં મોક્ષ થાય, પણ રાગદ્વેષ જાય તો જ. મિથ્યાત્વ ને અહંકાર ગયા વગર રાજપાટ છોડે, ઝાડની માફક સુકાઈ જાય, પણ મોક્ષ થાય નહિ. આટલા માટે સમ્યક્દર્શન શ્રેષ્ઠ છે.

સંસારમાં મોહ છે, સ્ત્રીપુરુષમાં મારાપણું થઈ ગયું છે ને કષાયનો ભરેલો છે, તે રાત્રિ ભોજન ન કરે તોપણ શું થયું? હાલમાં જૈનના જેટલા સાધુ ફરે છે તેટલાય બધા સમક્તિ સમજવા નહિ. તેને દાન દેવામાં હાનિ નથી પણ તેઓ આપણું કલ્યાણ કરી શકે નહિ. વેશ કલ્યાણ કરતો નથી. જે સાધુ એકલી બાહ્ય ક્રિયાઓ કર્યા કરે છે તેમાં જ્ઞાન નથી.

‘શ્રીમદ્ રાજચંદ્ર-૩’, પૃ. ૭૨૭

□

ભગવાનનું નામ લેતાં બીજા વિચારો ખૂબ આવે છે અને વહેવાર કરતી વખતે બીજા વિચારો આવતા નથી તેનું કારણ એ છે કે વહેવાર કરતી વખતે બીજાને સારું લગાડવાની જરૂર હોય છે. માટે બીજા વિચારોને દાબી દઈએ છીએ. સંસારવહેવારમાં ગરજ લાગેલી છે, ભગવાનનું નામ લેવામાં ગરજ જાગશે એટલે પેલા બીજા વિચારોની અસર થશે નહિ.

આ જન્મમાં કંઈ એમ ને એમ કોઈ મળેલા નથી હોતા. કોઈ ને કોઈ જન્મમાં આપણે અથડાઈ ગયેલાં છીએ.

હું કશું છોડવાનું કહેતો નથી. મળેલો ધર્મ તો ઉત્તમ રીતે બજાવવો જોઈએ. તેમ નથી કરતા ત્યારે અફસોસ થાય છે. ભગવાનના નામમાં તો અપૂર્વ શક્તિની જરૂર છે. એવા ખમીરનું દર્શન મને કોઈ પ્રવૃત્તિમાં થાય તો એમ લાગે કે આ જીવ કશુંક કરી શકશે. જીવન-નિર્વાહની પ્રવૃત્તિ કરો તોપણ ઉત્તમ રીતે કરો. મળેલી પ્રવૃત્તિમાં પણ બેફામ રીતે વર્તો છો, એનું ભાન પણ જાગતું નથી.

આ સંસારમાં શાંતિથી રહેવું હોય તો ખમીરથી જીવવાનું કરો. કોઈ બીજાના દોષ બતાવે એ મને ગમતું નથી. **સંસારમાં અમૃત અને ઝેર બંને મળવાનાં.** ઝેર પ્રેમથી પી જવાનું રાખો. ક્લેશ, અથડામણ, દુઃખ-એ બધાં ઝેર બધાંએ પીવાં તો પડે જ છે, તો પછી એ કામ પ્રેમથી અને ઉમળકાથી કરશો તો શક્તિ વધશે.

આ સંસારમાં ગુણશક્તિ કેળવવા આપણે

આવ્યાં છીએ. બીજા આમ કરે કે નહિ એ વાત છોડી દો, આપણે તો પ્રેમથી, ઉમળકાથી અને આનંદથી જીવવાનું કરીએ.

એકબીજા કાજે ઘસાવાનું બને છે. એમાં કોઈનો છૂટકો નથી પણ એમ બેળેબેળે કરવાથી કામ બગડે છે અને અકલ્યાણ થાય છે. માટે પ્રેમથી કરો તો શાંતિ વધશે અને જ્ઞાનતંતુઓ મજબૂત બનશે. આ સાથે ભગવાનનું નામ-સ્મરણ કરશો તો સમતા પ્રગટશે. અગવડ, ગૂંચ, મુશ્કેલી, કોયડાથી અલિપ્ત રહેવાની એક શક્તિ પેદા થશે. સંસારનાં અનેક કર્મમાંથી મુક્તિ મેળવવા આ ઉત્તમ ઉપાય છે.

ભગવાનનું નામ લેતાં કોઈ મશ્કરી કરે તો કરવા દો. જો ભગવાનનું નામ લેવામાં સાહસ કે હિંમત નથી તો બીજું શું કરવાનો ? **મસ્તીથી ભગવાનનું નામ લલકારો.** બીજા ભલે હસે. આ તો કરી જોવાનો પ્રયોગ છે. પ્રયોગ કર્યા વગર સમજાય નહિ.

કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહ આદિ જીતવા એ યુદ્ધના યોદ્ધા કરતાંય પણ વિશેષ પરાક્રમીનું કામ છે. જેને જીવતીજાગતી તમન્ના પ્રગટે એ જ આ કરી શકે. ભગવાનનું નામ લેનારને બીજા સાથે કેમ વર્તવું એની સમજણ પ્રગટે છે. ભગવાનનું નામ લેનારે નમ્ર બનવું પડે. નમ્રતા વગર સંસારમાં ચાલતું નથી. નહિ તો આપણો જ સ્વાર્થ બગડે છે. આ પણ એક સાધના જ છે. માત્ર નાક દબાવીને કે આંખ મીંચીને બેસવું એ જ સાધના નથી.

‘મૌનમંદિરનું હરિદ્વાર’, ચોથી આ., પૃ. ૭૨

□

સને ૧૯૫૮ના અરસામાં ભાઈશ્રી ચંદુભાઈ ભાવસાર મારફત પૂજ્ય શ્રીમોટાના સંબંધમાં સાબરમતી આશ્રમે સૌ પ્રથમ આવેલો. ત્યાર બાદ અવારનવાર શ્રી ભાવસાર સાથે નડિયાદ આશ્રમે પૂજ્ય મોટાના સંપર્કમાં આવતાં ને પૂજ્ય મોટાના સાહિત્યનો અભ્યાસ કરતાં એમ ઈચ્છા થઈ કે મૌનમંદિરની એક જીવનસાધના માટે જે નૂતન શૈલી અપનાવાઈ છે તેનો પ્રયોગ કરી જોવો. સૌ પ્રથમ આશ્રમે ગયેલો ત્યારે એક કોલેજમાં ભણતી કન્યા ત્રણ દિવસ માટે મૌનમાં બેઠેલી તેથી મનથી થયું કે હું પણ ત્રણ દિવસનો અનુભવ કરું. ત્રણ દિવસ બેઠો. જીભથી સતત નામસ્મરણ થતું પણ મનથી લગભગ વધુ સમય બહારના વ્યાવહારિક વિચારોમાં જ પ્રવૃત્ત રહેવાતું. શાસ્ત્રોનું થોડું અધ્યયન કરવાના શોખ પરથી એમ જાણેલું કે પરીક્ષિત રાજાને સાત દિવસ એકાગ્ર ચિત્તે કથામૃતનું પાન કરવાથી મોક્ષ મળ્યો તો જો હું પણ સાત દિવસ માટે આવો પ્રયોગ કરું તો કેવું? તરત જ સંકલ્પ પૂર્તિ માટે પ્રયાસ આદર્યા ને સાત દિવસ મૌનમાં બેઠો ને જેમ જેમ બેસતો ગયો તેમ તેમ જીવનમાં ધીરે ધીરે પરિવર્તન થવા માંડ્યું. ઘેર પણ મૌન સિવાયના ગાળામાં દરરોજ કલાક-બે કલાક એકાંતમાં નામસ્મરણ કરવાનો અભ્યાસ શરૂ થયો. તેથી જીવન તરફનો દૃષ્ટિકોણ બદલાવા માંડ્યો. ધીરે ધીરે બાહ્ય પ્રવૃત્તિમાં રસ ઓછો થવા માંડ્યો, પરંતુ મોટા સંપર્કમાં આવતાં એમ કહેતા કે જીવન જીવવા માટે જ્યાં સુધી ધગધગતી તમન્ના નહિ જાગે ત્યાં સુધી કંઈ વળશે નહિ. મને આ તમન્ના થતી નહિ એટલે હું મોટાને પૂછતો ને મને તેમનું કાવ્ય-

મુખે રામ તો પોપટે નિત્ય ભાખે
પછી ફેર બંનેમહીં શો વધારે ?
ઊગે ચેતના પ્રેરણા સ્ફૂર્તિ ના જો
બધું વ્યર્થ તો નામ લેવાનું જાણો.
-યાદ આવતું.

મોટા કહેતા કે નામસ્મરણમાં શરૂમાં તો મંડ્યા રહેવું પડશે ને તેથી હું તો મંડ્યો રહેતો. સમયનો સદુપયોગ થાય તે જોતો. આમ કરતાં કરતાં એકવીસ દિવસનો પ્રયોગ કર્યો. તેનાથી મારા જીવનમાં મને જણાતી ત્રુટિઓ નિવારવા પ્રયત્નો આદર્યા. સદર મૌન દરમિયાન પણ શરીરથી મૌનમંદિરમાં હોવા છતાં મનથી બહાર રહેતો. એક દિવસ ખૂબ જ અકળાવનારા વિષયી વિચારોથી પરેશાન હતો. છૂટવા મથતો પણ છુટાતું નહિ અને તેવામાં પૂજ્ય શ્રીમોટા મૌનમંદિર ખોલાવીને અંદર આવ્યા અને મને ભેટી પડ્યા ને ખૂબ વહાલથી કહ્યું કે આવું થાય ત્યારે ખૂબ મોટેથી નામસ્મરણ કરવું અથવા ખૂબ નાયવું ને કૂદવું ને સાથે સાથે નામસ્મરણ કરવું. પરંતુ ચમત્કાર કહો કે ગમે તે, ત્યારબાદ મને મૌનમંદિરમાં આવા વિચારોની પકડ આવી નથી ને મન ધીરે ધીરે નામસ્મરણમાં ખૂપતું ગયું ને જે બહાર ફરતું તે ઓછું થવા લાગ્યું. મોટાએ આ પ્રસંગે આપેલ દૃષ્ટાંત ઘણું જ સુંદર હોવાથી રજૂ કરું છું. એક ગંદકીથી ભરેલી સુંદર કાચની બરણીમાં જેમ ટ્યૂબ દ્વારા ચોખ્ખું પાણી ફોર્સથી રેડવામાં આવે તો ગંદકી બહાર આવે. તેમ અનેક જન્મો ને વિષયોના સંસ્કારોથી ભરેલા મનમાં ભગવત્ નામરૂપ ચોખ્ખું પાણી જોરથી સ્મરણ કરી રેડવામાં આવે તો તે જ વખતે બદબો મારતું ગંદું પાણીરૂપ વિષયી સંસ્કારિત થયેલ વિચારો બહાર આવશે

ને ધીરે ધીરે ચોખ્ખાં પાણીથી સદર બરણી ભરાતાં બદબો બંધ થશે.

ત્યારબાદ આવી રીતે લગભગ દર દોઢ વર્ષે આ પ્રયોગ હું મારી જાત પર કરું છું ને તેમાં મને આનંદ આવે છે ને હવે નામસ્મરણ ખૂબ પ્રિય લાગે છે. હજુ જોકે આ અંગેની ધગધગતી તમન્ના પ્રગટી નથી પરંતુ મને મોટાની જ એક કવિતા યાદ આવે છે.

ઉમંગેથી નિત્યે રટણ કર તું નામ પ્રભુનું,
રખે છોડી દેતો તલપ પ્રભુના નામતણી તું,
જગે પૈસા દે છે જન મજૂરીના તો ક્યમ તને,
પ્રભુ ખાલી રાખે ત્યમ સમજી રહે લગ્ન હૃદયે.

ત્યારબાદ આવા પ્રયોગો રજાઓનો મેળ પડે તો ઘરે પણ કરતો થયો. તેથી મારી પોતાની જીવન જીવવામાં રહેતી ખામીઓ સુધારવા પ્રયત્નો શરૂ થયા. હજુ મારામાં ઘણી ખામીઓ છે, સજાગ છું અને કોશિશ પણ ચાલુ છે-પ્રભુ પર શ્રદ્ધા પણ છે કારણ કે તુલસીદાસજી રામચરિતમાં 'નામવંદના' કરતાં નામસ્મરણનો ખૂબ મહિમા ગાય છે. ને તેમાં જણાવે છે કે-

રામનામ મતિ દીપ ધરું, જીહ દેહરી દ્વાર,
તુલસી ભીતર બાહીરે હું, જો યાહીસી ઉજ્યાર.

જેણે જીવનમાં અંદર ને બહાર પ્રકાશ જોઈતો હોય તેણે શરીરનું દ્વાર જે જીભ છે તેના પર રામનામરૂપી મણિદીપ રાખવો જોઈએ. અરે ! તુલસીદાસજીએ વિનય પત્રિકામાં તો નામસ્મરણ અંગે ઘણાં જ પદો લખી દૃષ્ટાંતો સહિત જણાવેલ છે કે કલિયુગમાં નામસ્મરણ સિવાય બીજો કોઈ જીવનસાધના માટે શ્રેષ્ઠ ઉપાય નથી. આ કલિકાલમાં વ્યક્તિગત જીવન સાધના માટે મૌનરૂમની જે અનોખી શૈલી છે તે ખૂબ જ ઉપયોગી છે અને મનને કેળવવામાં નામસ્મરણનો અભ્યાસ કરવામાં ખૂબ જ મદદગાર નીવડે છે.

વારંવાર નામસ્મરણ માટે મૌનમંદિરમાં બેસવાથી નામસ્મરણનો દૃઢ અભ્યાસ મનને થવા લાગ્યો. મારામાંથી દુર્ગુણો સંપૂર્ણ રીતે દૂર કરી શક્યો નથી. છતાં હવે તેનાથી સજાગ રહું છું ને ધીરે ધીરે ધ્યાન રાખી પ્રભુને તે દૂર કરવાનું બળ આપવા માટે નામસ્મરણ સાથે હૃદયભાવથી પ્રાર્થના કરું છું ને તેનાથી જીવનમાં ધીરે ધીરે આનંદ, નમ્રતા, ધીરજ વગેરે ગુણો ખીલવામાં ખૂબ ખૂબ મદદ થઈ છે. તેથી જ જીવન એક સરળ પાણીના પ્રવાહની જેમ સરળતાથી વહેતું હોય ને એકસૂત્રતાવાળું હોય એવો અનુભવ થઈ રહ્યો છે. સારામાઠા પ્રસંગોએ પણ સમતાથી પ્રસન્નતાપૂર્વક ઊભા રહી શકાય છે. તેનું કારણ પણ નામસ્મરણનો અભ્યાસ છે. મને ખાતરી છે કે જેમ જેમ નામસ્મરણની માત્રા મારા જીવનમાં વધતી જશે તેમ તેમ મારો જીવનવિકાસ થતો જશે ને જીવનમાં આનંદ, રાગદ્વેષનું મોળાપણું વગેરે વર્તાતું જશે ને જીવન વધુ ને વધુ વ્યવસ્થિત, એકસૂત્રતા-વાળું ને પ્રસન્ન વર્તીશે.

આ કલિકાલમાં સંસારમાં રહી આ રીતનું તપ કરવાનું, આવી સગવડ વગર શક્ય નથી ને આવો લાભ સૌએ અણમોલ જીવનને કોલસાની કિંમતનું ન ગણતાં હીરા જેવું ગણી સમજીને સમજપૂર્વક જીવતાં શીખી લેવું ને મૌનમંદિરનો લાભ ખૂબ ખૂબ લેવો કારણ, મૌનમંદિરના એકાંતમાં પૂજ્ય શ્રીમોટાની ચેતનાશક્તિ આપની સુષુપ્ત ચેતનાશક્તિને પોતાના સામર્થ્ય દ્વારા ઊર્ધ્વગામી કરવા પ્રેરે છે ને તેને લીધે જ આપણે અંદર ટકી શકીએ છીએ ને એ માર્ગે ધીરજથી, ખંતથી અને પ્રસન્નતાથી આગળ ને આગળ અગમ્ય કેડી પર પગરણ માંડીએ છીએ.

'પૂજ્ય શ્રીમોટા હીરકમહોત્સવ-સપ્ટેમ્બર-૧૯૬૮-સ્મૃતિગ્રંથ',
પ્ર. આ., પૃ. ૨૦૧

ફૂટપાથ પર અરધી રાતે ‘મા ! બહુ ભૂખ લાગી છે, મને ખાવાનું દે.’ એવી એક બાળહઠ સામે લાચાર જનેતાએ બાળકને ધમકાવ્યું અને પછી મારવા જ્યાં હાથ ઉગામ્યો એ પળે એક સાધુ મહારાજે બાળકને મારતાં જનેતાને રોકી. વિશાળ કપાળમાં કેસરકંકુની આડ્ય, દયામય ચહેરો, મોટેરી કરુણાથી ભરી ભરી આંખોવાળા એ સાધુને બાઈએ જવાબ આપ્યો કે રોજ રોજ લીલાં દાતણ વાઢી લાવીને ઘણી-ઘણિયાણી વેચીએ છીએ છતાં એક જ ટંક ભેગા થઈએ છીએ. અમે ફૂટપાથ પર રાતવાસો કરીએ છીએ, એનોય અફસોસ નથી, પણ સરકાર સસ્તા અનાજનો પાસ નથી આપતી. એ આપે તો બીજા ટંકે તાવડી ચડે. બાકી કાળાબજારનું અનાજ કઈ રીતે ખરીદીએ ?

દાઢીધારી મહારાજ ઊપડતા પળે ગયા અને પાંચ મિનિટમાં આવીને એકાદ શેર ભજિયાંનું પડીકું બાઈ આગળ મૂક્યું. બાઈનું ગળું રૂંધાઈ ગયું.

પ્રભુના મંદિર સિવાય ક્યાંય પગ ન મૂકનાર એ સાધુપુરુષ-પુનિત મહારાજ કલેક્ટરની કચેરીએ જઈને ઊભા રહ્યા. તેઓએ કલેક્ટર સાહેબને પૂછ્યું, ‘ઝૂંપડાવાસીઓ અને ફૂટપાથ પર રહેનારને રેશનકાર્ડ નથી મળતાં ?’

‘ના. નથી મળતાં.’ એ લોક જેટલા ગરીબ છે એટલાં જ ગોલાં છે. તમે ભલા ભોળા મહારાજ એટલે શું જાણો ? એ બધાં મહા બદમાશો છે. રેશનનું અનાજ કાળાબજારે વેચી નાખે છે. ‘બધાં એવા નથી હોતાં.’ પુનિત

મહારાજ એક પણ વિશેષ શબ્દ બોલ્યા વિના ચાલતા થયા.

સમગ્ર અમદાવાદને ભક્તિભાવ અને કરુણા-જળે નવડાવવા છતાં એક પણ પાઈ ગ્રહણ ન કરનાર પુનિત મહારાજે ભજનના એક કાર્યક્રમમાં વાત કરી કે ભજનના બદલામાં આપ સૌ પાસેથી હું કંઈક લેવાનો છું. આપણે બધાં મનગમતાં ભોજન જમીને રાત્રે મીઠી ઊંઘ માણતાં હોઈએ છીએ. એવી મધરાતે આપણા ભાંડુ સમા ફૂટપાથવાસીઓ અને ઝૂંપડાવાસીઓ ભૂખ્યાં સૂતાં હોય છે. એમનાં બાળકો ભૂખના દુઃખે ટળવળતાં હોય છે. આ વાત મેં મારી આંખે જોઈ છે ને કાને ઝીલી છે. આ કામ આભે થીંગડું મારવા જેવું છે. છતાં હવેથી જે પોળમાં મારું ભજન હોય ત્યાં ઘરેઘરેથી એકએક મૂઠી લોટ ભેગો કરી, ભજન દરમિયાન એની ભાખરીઓ વણવી. સૌ પ્રથમ દરિયાપુરની બહેનો તૈયાર થઈ. સરયૂદાસજીના મંદિરના પ્રાંગણમાં પુનિત મહારાજનું ભજન શરૂ થયું અને સેંકડો બહેનો ભાખરીઓ બનાવે ને ભજન સાંભળે. રાત્રે બાર વાગ્યે ભજનકીર્તન પૂરાં થયાં અને તૈયાર ભાખરીઓનો ગંજ ખડકાયો. મિલની ત્રીજી પાળીમાં કામે જનારા મિલ-કામદોરોએ ભાખરીઓ વહેંચવાનું કામ માથે લીધું. હજારો હોજરીઓ તૃપ્ત થઈ. ‘ભલું થજો મહારાજ પુનિતનું.’

અમદાવાદના ધારાસભ્ય પ્રભુદાસ પટવારી કલેક્ટર કચેરીએ પહોંચ્યા. ‘આપણા પુનિત

(અનુસંધાન પૃ. ૧૬ પર)

સ્ત્રીઓમાં સર્જનાત્મક શક્તિ છે. પુરુષ કરતાં સ્ત્રીમાં ત્યાગની શક્તિ, શ્રદ્ધા-વિશ્વાસ વધારે હોય છે. પુરુષ કરતાં સ્ત્રીમાં માત્ર મોહ વધારે હોય છે.

સ્ત્રીઓનું કામ એક રીતે બહુ વિવિધતાવાળું અને સૌંદર્યકળાયુક્ત હોય છે. સ્ત્રીઓનું કાર્ય એ હૃદયનું કાર્ય છે. સ્ત્રીનું જીવન પુરુષના જીવન કરતાં ચઢિયાતું હોય છે. તે પુરુષના જીવનની અધિષ્ઠાત્રી છે. સકળ જીવનને જન્મ આપનાર અને તેને રચનાર સ્ત્રી છે. સ્ત્રીઓ પરત્વેનું પુરુષનું મન પણ સ્વચ્છંદી બનેલું છે એટલે આજે સમાજની અધોગતિ છે.

જે સર્જન કરે છે તે જગતમાં સર્વશ્રેષ્ઠ ગણાયું છે. તેવી સર્જનશક્તિ માતાઓમાં, બહેનોમાં રહેલી છે. જે સર્જન કરે છે એણે તો સર્વ પ્રકારે શુદ્ધ રહેવું જ ઘટે. એટલે સ્ત્રીજીવનનું મહત્ત્વ અને એનું રહસ્ય ખૂબ જ ગહન છે.

સ્ત્રીમાં કુદરતે એવી શક્તિ માતા તરીકે મૂકી છે કે જેથી કરીને આ વિશ્વની પરંપરા જીવતી રહી શકી છે. વિશ્વાસ, શ્રદ્ધા, સર્વ-સમર્પણની શક્તિ, સહનશીલતા, ધીરજ વગેરે ગુણો સ્ત્રીઓમાં હોય છે. ધર્મની ભાવના જો જીવતી રાખી હોય તો તે સ્ત્રીઓએ જ રાખી છે અને તેથી તો આપણને ભગવાન માના પેટમાંથી જન્માવે છે-એવી રચના એણે કરેલી છે.

પ્રેમનું જગતમાં જીવતુંજાગતું ઉત્કૃષ્ટ દર્શન માના હૃદયમાં ભગવાને મૂકેલું છે. એટલે જ મા જગતજનની, કલ્યાણમયી અને પતિતપાવની રહી છે અને રહેવાની છે. મા ભયંકર કાલી સ્વરૂપ હોવા છતાં એનો ડર લાગતો નથી. મા મારે છે છતાં પણ બાળક વળી વળીને ફરી

પાછો એના જ ખોળામાં માથું મૂકવા જાય છે અને મા એને માથે પ્રેમભર્યો હાથ ફેરવે છે.

બાળક એ માતાનો વારસો છે. માની એક જ ભાવના બાળકમાં જબરજસ્ત પ્રેરણા મૂકે છે. માનું દૂધ એ માત્ર સ્થૂળ દૂધ નથી, પણ ચેતનાનું અમૃત છે અને પ્રાણની સ્ફૂર્તિ છે. એને કામદુગ્ધા કહીએ તો અતિશયોક્તિ નથી. આ કંઈ કવિની કલ્પના નથી પરંતુ જગતે જાણેલી-અનુભવેલી હકીકત છે.

જ્યાં સુધી આપણને આપણી જનેતા પ્રત્યે ખૂબ ખૂબ પ્રેમભાવ અને પૂજ્યભાવ હૃદયમાં પ્રગટેલો નહિ હોય ત્યાં સુધી એ ભાવનાને આપણે વિસ્તૃત કરી શકીશું નહિ. આપણી માતાના મત સાથે કે વિચારો સાથે ભલે મળતા ન થઈએ, પરંતુ તેની સાથેનો ભાવ ઘણો જ ઉત્કટ હોવો જોઈશે. એટલું જ નહિ એ ભાવ પત્ની પ્રત્યે પણ થવો જોઈશે. જ્યાં સુધી આપણી પત્નીમાં માના અંશનો ને તેના કોમળપણાનો અને તેની સ્નેહાર્દ્રતાભરી સંભાળનો પૂરો પરિચય આપણને નહિ થાય ત્યાં સુધી આપણામાં એ ભાવ જાગી શકવાનો નથી. સ્ત્રીમાત્રમાં માતૃત્વ સહજપણે રહેલું જ છે. એટલે એ માતૃત્વની ભાવનાને લક્ષમાં રાખીને આપણે એની પ્રત્યે વર્તીશું તો આપણો પણ વિકાસ થશે અને બીજાનો પણ થશે.

આપણા આઘ ઋષિમુનિઓએ આ બધું સમજાવેલું છે. તેથી તો સર્વપ્રથમ ‘માતૃદેવો ભવ’ જેવી પ્રાર્થના પરંપરાગત સંસ્કારરૂપે આપણામાં ઊતરી આવી છે.

‘નારીજીવન-ધન્યજીવન’, પૃ. ૨૯,

સંકલન-સુશીલાબહેન અમીન

□

તલાટીથી માંડીને મોટા મોટા અમલદાર સુધી તથા પ્રધાનો અને જનતા સૌ કોઈ કહે છે કે આ બધો વહીવટ સરકારના હુકમથી ચાલે છે. પણ હકીકતમાં સરકાર તો આપણને દેખાતી જ નથી. સરકાર તો અવ્યક્ત છે.

આવી જ રીતે ચોર્યાસી લાખ જીવો ઈશ્વરના હુકમ પ્રમાણે ચાલે છે. એની અદ્ભુત વ્યવસ્થા પ્રમાણે સૃષ્ટિનો ક્રમ ચાલ્યા કરે છે. છતાં એ આપણને દેખાતો નથી. એની ભાળ ક્યાંય નથી લાગતી.

કેટલાક બુદ્ધિશાળી માણસો પોતાને ઘેર ૨૦૦-૫૦૦ લોકોને જમવા બોલાવે છે. ત્યારે તે દિવસે બિલકુલ નિશ્ચિત બનીને તેઓ બધા સાથે વાતો કરે છે કારણ કે એમણે પહેલેથી બધી વ્યવસ્થા ગોઠવી રાખી હોય છે. તેમ આ સૃષ્ટિનો સરજનહાર પણ નિશ્ચિત બનીને ક્ષીર-સાગરમાં અંગૂઠો ચૂસતો ચૂસતો સૂતો છે, કારણ કે આખી સૃષ્ટિની નખશિખ વ્યવસ્થા એણે અગાઉથી કરી રાખેલી છે.

એની લીલા તો અદ્ભુત છે. એક જ પ્રકારની માટી, એક જ હવા, એક જ પાણી, એક જ ખાતર તોયે આમલી ખાટી, શેરડી મીઠી, તેની બાજુમાં જ કારેલાં કડવાં. દરેક પોતાના ગુણ પ્રમાણેનાં તત્ત્વો મેળવી લે. ઈશ્વરે ડિસ્ટિલ વોટર આંખમાં રાખી મૂક્યું છે. તે સતત આંખ ધોવાનું કામ કરે છે. અજબ જ છે એની રચના, અજબ છે એની સૃષ્ટિ !

હૃદયમાં ધમનીની રચના તો જુઓ ! એક

બાજુથી શુદ્ધ લોહી જાય, બીજી બાજુથી અશુદ્ધ લોહી આવે, પણ કોઈ કોઈની સાથે ભેળું ન થાય. ૪૦ કરોડને એકઠા કરો, પણ એકેયનું મોઢું સરખું નહિ. ઘેટાંનાં ટોળાંમાં જાતજાતનાં ને ભાતભાતનાં ઘેટાં. દરેક જુદું જુદું, તોયે ભરવાડ બધાંને જ ઓળખે.

છાણમાંથી ગેસ થાય છે અને તેના દીવા પ્રગટે છે. આ ગુણ કોણે પેદા કર્યો ? આજે તો અવાજ પણ પકડાય છે. બોલો અહીં વડોદરામાં અને સંભળાય ત્યાં અમેરિકામાં.

જેને આપણે નરી આંખે જોઈ પણ શકતાં નથી, માત્ર સૂક્ષ્મદર્શકયંત્ર વડે જ જોઈ શકીએ છીએ તેવા જીવજંતુને પણ ઈશ્વર જરૂરી એવી બધી વસ્તુઓ આપી રહે છે.

આમ, એની લીલા અકળ છે. તેનો પાર પામી શકાય તેમ નથી. એને અવર્ણનીય, અકલ્પનીય અને અનિર્દેશનીય કહ્યો છે. કૂવામાં દેડકો ફર્યા કરે છે, પણ કૂવામાં પાણી કેટલું છે તેનો તેને ખ્યાલ જ નથી આવતો. આપણા પેટમાં અસંખ્ય કીડાઓ છે પણ એમને આપણે કોણ છીએ એનું જ્ઞાન જ નથી. તેવું જ આપણું પણ છે. આપણે એની રચેલી આ સૃષ્ટિમાં વિહરીએ છીએ પણ એ સૃષ્ટિના સર્જનહારનું આપણને જ્ઞાન નથી.

વેદમાં એક મંત્ર આવે છે કે સકળ સૃષ્ટિમાં તે એક જ છે. ધરતી, આકાશ બધાનો આધાર એ જ છે. એ સર્વત્ર વ્યાપેલો છે. એનો તાગ પામવો હોય તો માત્ર અનુભૂતિ દ્વારા એનો

કંઈક અણસાર મેળવી શકાય છે.

જેમને ઈશ્વરની થોડી પણ અનુભૂતિ થઈ છે, એમનામાં આપણે એની અદ્ભુત શક્તિનો કંઈક સંચાર થયેલો જોઈ શકીએ છીએ. એમને હંમેશાં એવું સ્મરણ રહે છે કે ઈશ્વર અમારી સાથે છે અને એ હરપળે અમને મદદ કરી રહ્યો છે, અમારું રક્ષણ કરી રહ્યો છે. કોઈ ખૂબ મોટી નદી હોય, ધસમસતો પ્રવાહ હોય, છતાં જો તેના પર પુલ બાંધ્યો હોય તો આપણે એ પુલ વાટે ખૂબ જ સહેલાઈથી સામે પાર જઈ શકીએ છીએ, પણ પૂરી આવડત વિના નદીમાં તરીને સામે પાર જવાનું કરીએ તો પ્રવાહમાં તણાઈ જઈએ અને ડૂબી જઈએ. એટલે ભક્તોએ, ઋષિ-મુનિઓએ આપણા માટે શ્રદ્ધા રૂપી પુલો બાંધી રાખ્યા છે. તે દ્વારા આપણે ભગવાનની કંઈક ઝાંખી મેળવી શકીએ છીએ.

જ્યારે હૃદયમાં ઈશ્વરની અનુભૂતિ થાય છે ત્યારે આપણા સમગ્ર અસ્તિત્વમાં આનંદ વ્યાપી જાય છે અને લેશમાત્ર ભય રહેતો નથી. પણ આવી શ્રદ્ધા ન હોય તો માણસ ઈશ્વરનું અસ્તિત્વ પણ સ્વીકારી શકતો નથી. હું જ બધું કરું છું એવું એને સતત રહ્યા કરે છે અને આવા અહંકારને લીધે માણસને ભગવાન યાદ નથી આવતો.

ભગવાન તો કૃપાનિધિ છે. શ્રદ્ધાથી, નમ્રતાથી આપણે એની પાસે જઈએ તો એ આપણા પર અપાર કૃપા વરસાવે છે. ઈશ્વરની કૃપા પ્રાપ્ત કરવા આપણે ઈશ્વરને ગમતાં કામો કરવાં જોઈએ. કામનાઓ સંતોષવા, નામના

મેળવવા, ભેળું કરવા જે દોડધામ કરતા હોય તેમના પર ઈશ્વરકૃપા નથી ઊતરતી. ઈશ્વર પાસે પહોંચવા માટે કેટલાક સંકલ્પ કરવા પડે જેમ કે હું તન-મન પવિત્ર રાખીશ, કોઈના ખપમાં આવે એવું જીવીશ, ઈશ્વરની સ્તુતિ કરતો રહીશ.

‘સંતની મંગલવાણી-રવિશંકર મહારાજ’, ચોથી આ., પૃ. ૫ □

પુનિત ભજી લે પ્રભુ ! (અનુ. પૃ. ૧૩ નું ચાલું)

મહારાજે અન્નદાનનો ગોવર્ધન ઉપાડ્યો છે. કલેક્ટર પીમ્પુટકરે કહ્યું કે એકવાર મહારાજ મારી પાસે આવ્યા હતા અને ફૂટપાથવાસીઓને રેશનકાર્ડ આપવાની વાત કરતા હતા. પછી જતા રહ્યા.’

પટવારીજીએ કહ્યું, ‘રાતના બાર વાગ્યે ભૂખ્યાંને જગાડીને ભોજન આપે એવા એ સંતને આપણે ઓળખવા જોઈએ, કલેક્ટર સાહેબ !’ હું મહારાજનું ભજન સાંળળવા આજે રાતે જવાનો છું. કલેક્ટર પીમ્પુટકર પણ પટવારીજી સાથે ભજનમાં ગયા અને એમના બત્રીસેય કોઠા દીવે ઝળહળી ઊઠ્યા. બધું નજરે જોઈને બોલ્યા કે આવું કામ તો સરકાર પણ ન કરી શકે. કલેક્ટરનો આત્મા કોળી ઊઠ્યો.

મહારાજને વંદન કરી વિદાય થયેલા કલેક્ટર સાહેબે વળતા દિવસથી ફૂટપાથવાસીઓ અને ઝૂંપડાવાસીઓને અનાજનાં રેશનકાર્ડ આપવા શરૂ કર્યાં. ગરીબોના ચૂલા બે ટંક સળગતા થયા. એટલે ભૂખ્યાંઓને ખાતા કરીને ભાખરી પ્રવૃત્તિની મહારાજે પૂર્ણાહુતિ કરી.

‘સ્પર્શ’, પ્ર. આ., પૃ. ૩ □

કોઈ પણ પરમેશ્વરી કૃત્ય કરતા હોઈએ ત્યારે અથવા નિષ્કામ બુદ્ધિથી એકાદા અનુષ્ઠાન માટે બેઠેલા હોઈએ ત્યારે મન અહીં તહીં ભટકતું હોય છે. ઘણાંનું મન સ્થિર થતું નથી અને જે સત્કર્મ કરતા હોઈએ તેમાં લક્ષ લાગતું નથી. ઘણાંનું કહેવું હોય છે કે આવા સત્કર્મથી શું ફળ મળે ? હું તેનો ઉત્તર આપું છું તે સાંભળો.

દેવનું સત્કર્મ કરતી વેળાએ મન ભટકતું હોય તો ભટકવા દેવું તેમાં નુકસાન નથી. જેટલું તે ભટકે, તેમાં સત્કર્મ કરનારાને લાભ જ છે. સત્કર્મ કરતા હોઈએ ત્યારે મન ઠેકાણે હોય તેવો અનુભવ થાય છે અને મન સારાંનરસાં ઠેકાણે ભટકતું હોય એવો પણ અનુભવ થાય છે. પરંતુ સત્કર્મને બંધ ન કરતાં તે ચાલુ જ રાખીએ તો આપણું મન તો સ્થિર થશે જ પણ સાથોસાથ સત્કર્મ દરમિયાન મન જ્યાં જ્યાં જતું હશે તેને પણ તેનો લાભ મળશે. મનનો સ્વભાવ એવો છે કે, તે એક કામ શરીર દ્વારા કરતું હોય ત્યારે બીજાં પણ અનેક માનસિક કામ તે જ સમયે તે કરે છે.

અનુષ્ઠાન કે સત્કર્મ કરવાનો ઉપયોગ શો હોય છે ? તો અસત્ જે હોય તે શુદ્ધ સત્માં લાવવાનો અથવા કેટલુંયે અપવિત્ર હોય તોપણ તેને પવિત્ર કરવાનો ગુણ તેમાં હોય છે.

મને એકાદી ક્રિયા ચાલુ કરી દીધા પછી તે મન ક્યાંય પણ ભટકવા લાગે, તો પહેલાં જે ક્રિયા તેણે ચાલુ કરી હતી તે બંધ પડે છે એવું નથી. દા.ત., એકાદો મનુષ્ય સાકુરીથી કોપર-

ગામ જવા નીકળ્યો. તેના પગ તે ક્રિયા માટે ગતિમાન થયા. હવે કોપરગામ જવા માટે પગની ગતિ ચાલુ હોય ત્યારે, તેના મનમાં બીજા વિચાર શરૂ થઈ જાય છે. જેવાકે ‘કોપરગામ જાઉં તો છું તો પેલો ફલાણો ફલાણો માણસ મળશે કે નહિ ? જો તે મળશે તો કામ પતશે કે નહિ ? વગેરે વગેરે અનેક વિચાર શરૂ થઈ જાય છે. મન અનેક ઠેકાણે ભટકે છે પણ પગની ગતિ બંધ પડતી નથી. એટલે મન ભટકે છતાં સત્કર્મ ચાલુ રાખીએ તો અંતે મન સ્થિર થાય છે અને મન જ્યાં જ્યાં ભટકતું હતું તેને પણ સ્થિર, શાંત, સ્વચ્છ અને પવિત્ર બનાવે છે.

હું અમરાવતીમાં હતો ત્યાં એક વેશ્યા હતી. તેના ઘરે અનેક સારાંનરસાં લોકો આવવાનાં જ અને ક્યારેક પણ તે બીમાર પડવાની જ. તે પ્રમાણે એકવાર તે બીમાર પડી ત્યારે તેને ત્યાં જનારા પણ મારા ઓળખીતા એક સંભવિત ગૃહસ્થ તે બાઈની દવા કરવાના ઉદ્દેશથી મને તેને ત્યાં લઈ ગયા હતા.

મેં તે બાઈને કહ્યું કે તમારી પાસે પુષ્કળ લોકો આવે છે, તેમાં કોઈનો કેવો પાપસંગ્રહ તમને બાધક થાય છે અને તેના કારણે તમને આ વ્યાધિ થયો છે. એટલે ઔષધોપચાર તો કરવો જ અને પથ્ય પણ પાળવું. ઉપરાંત, કાંઈક સત્કરણી કરવાની પણ જરૂર છે. તેથી જો તમે કોઈ ઈશ્વરી નિયમ પાળવા તૈયાર હો તો હું તમને કહું ને ઉપચાર પણ કરું.

વ્યાધિગ્રસ્ત હોવાથી તેણે હું જણાવું તે પ્રમાણે કરવાનું કબૂલ કર્યું, તેથી તેને મેં સોમવારે વ્રત, મૌન અને બ્રહ્મચર્ય એકનિષ્ઠાથી પૂજા અને દેવની આરાધના કરવા કહ્યું. તે બધું તે કરવા લાગી. ઈશ્વર ઈચ્છાથી કેટલાક દિવસ પછી તે સારી પણ થઈ ગઈ પણ સત્કર્મ કરવાનો જે પાઠ તેને શીખવી દીધો હતો તે પ્રમાણે આગળ પણ ચાલુ જ રાખ્યો.

પ્રસંગોપાત્ત અનેકવાર મારે તેને મળવાનું થતું ત્યારે તેનું પહેલાં કરતાં વધુ લક્ષ પરમેશ્વર તરફ લાગ્યું છે એ જોઈને મને સારું લાગ્યું. તે પોતાની કેટલીક વાતો મને કહેતી. તેણે કહ્યું કે, ‘હું કોઈ સત્કર્મ, ધ્યાન કરવા બેસું છું ત્યારે મારે ત્યાં આવનારા જે લોકો હોય છે તેમની પાસે જ મારું મન ભટક્યા કરે છે એ ઉપરથી મેં કહ્યું, કે ‘મન જાય તો ભલેને જાય, પણ તું માત્ર પરમેશ્વરી સત્કર્મ કરવાનો નિયમ છોડતી નહિ.’ તેણે કહ્યું સત્કર્મ કરતી વખતે ફલાણાએ મારા પૈસા આપ્યા નહિ, ફલાણાનો સ્વભાવ જ ખરાબ છે વગેરે તેઓનાં સ્વભાવ અને ખરાબ આચરણ જ વચ્ચે આવે છે.’ મેં કહ્યું, ‘તારું ધ્યાન તેના તરફ જતું હોય તો જવા દે, પણ તારું સત્કર્મ માત્ર તું બંધ કરીશ નહિ, તે ચાલુ જ રહેવા દે. તે તારા ઉપયોગમાં આવશે અને તે પુણ્યનો ઉપયોગ જેની જેની પાસે તારું મન જતું હશે તેને પણ થશે.’

એ બાઈ પાસે આવનારા પણ જુદા જુદા સ્વભાવના હોવાથી તેમાંથી કોઈ કોઈ બાઈની મશ્કરી પણ કરતા, પણ સત્કર્મ કરતી વખતે બાઈ મૌન ધારણ કરતી હોવાથી તે કોઈની

સાથે બોલતી નહિ. કેટલાક તેને સારી પણ કહેતા હતા. આવી સ્થિતિમાં કેટલાક દિવસો ગયા પછી આવનારા-જનારા લોકો પૈકી કેટલાકને લાગવા માંડ્યું કે આ બાઈ આટલી દેવભજનમાં લાગેલી છે અને આપણે તેની પાસે ખરાબ બુદ્ધિથી જઈએ અને તેને પાપમાં નાંખીએ એ કાંઈ સારું નહિ. એટલે પહેલાંનો પુષ્કળ સહવાસ હોવાથી ખાલી આવવા-જવાનું માત્ર રાખ્યું. આગળ જતાં તે લોકો પણ તે બાઈની જેમ નિયમ પાળવા લાગ્યા. બાઈ રાતે ભજન આરતી કરતી હોય ત્યારે આવા લોકો ઊભા રહી તાળી પાડીને આરતી કરવા લાગ્યા.

આવી રીતે ઘણાંખરાં લોકો તેની સંગતિથી સન્માર્ગે લાગ્યા. એટલે તેમની તેમની સ્ત્રીઓને જે અડચણ, દુઃખ વગેરે થતું હતું તે પણ બધું દૂર થયું અને પોતાની સ્ત્રીઓ સાથે સારી રીતે વર્તવા લાગ્યા. કેટલાક સમય પછી એ બાઈના ઘેર જવું એટલે દેવભજનમાં જવું એવું થઈ ગયું.

આવી રીતે સત્કર્મો કરતી વેળાએ જ્યાં જ્યાં મન જશે ત્યાં ત્યાં તે સત્કર્મોનું પરિણામ થઈ તે ઠેકાણાં પવિત્ર જ થતા જશે. સત્કર્મ કરતી વખતે મન-ચિત્ત સ્થિર થવાની તો જરૂર જ નથી. ચિત્ત સ્થિર થવું એ તો સત્કર્મનું અંતિમ ફળ છે. તમારાથી સત્ક્રિયા તો થતી નથી અને તે પહેલાં તેનું ફળ માત્ર માંગો છો તે કેમ મળે ?

આ કોઈ કલ્પનાની વાત નથી. મારા અનુભવનો કિસ્સો છે.

‘શ્રીઉપાસની વાક્યસુધા-ભાગ-૪’, બીજી આ., પૃ. ૧૨૧ □

(૧)

અમારાથી તમારે જો જીવનને પામવા દિલ છે,
અમારામાં પૂરેપૂરાં એક રસ થઈ જજો હૃદયે.

જુઓ અજમાવી આ જીવને પ્રયોગેથી કરી કરીને,
જતાં નિષ્ફળ પછી લાગો, અમો પર થૂંકજો પ્રેમ.

પરંતુ દિલ, મતિ, મનને પ્રમાણિક રીત પ્રયોગે તે-
પરોવેલાં હશે ભાવે, જણાશે સત્ય મેળે તે.

બતાવેલા પ્રયત્નોમાં ન આચરવા વિશે દમ છે,
પછી કાં વેવલાવેડા નકામા બૂમબરાડા શેં ?

(૨)

તમારે ચાલવું જો ના, ન ડગલુંયે જ ભરવું છે,
'બધું કરી કોક સૌ દેશે' ખરે ! તે વ્યર્થ ફણગો છે.

'બધું 'મોટા' કરી દેશે' હૃદય જો માન્યતા તે છે,
મતિ, મન, પ્રાણ, અહં, ચિત્ને પરોવી દો જ 'મોટા'ને.

બુમાટા મારવા ખાલી, વળગવું ખાલી ખાલી છે,
તમે 'મોટા' કરી અમ દો બરાબર પાંસરું જે તે.

જીવનવિકાસને અર્થે તમોને જો પડી ના છે,
પછીથી શી રીતે ઉપર શકાયે ખેંચી તમને તે ?

(૩)

અમારામાં પૂરેપૂરું તમારું દિલ પરોવીને,
અખંડ દિલમાં તેવો પ્રકટવા ભાવ દો જીવને.

તમારો ભાવ પ્રિછાતાં અનુભવમાં હૃદય અમને,
કદી પાછા નહિ પડીએ, અમે બંધાયેલા વચને !

તમારે જોર તો કશુંયે ન દાખવવું હૃદયનું છે,
પછીથી બૂમબરાડા તે શું ખાલી પાડવાના છે ?

તમારી જાતને ઊંડી પૂરેપૂરી તપાસી લ્યો,
કવાણું નિજમાં શું તે તમે નાણી, ચકાસી લો.

(૪)

જીવનચીલા પડેલાથી તમારે જો ન ચસવું છે,
જીવનવિકાસની વાતો નિરર્થક વ્યર્થ કરવી તે.

જીવનની આળપંપાળ વિશે દિલને લગાડ્યું છે,
તમારા દિલમાં એવું બીજું વળગેલું કેં કેં છે !

તમારે એવી દુનિયામાં સદા જીવવાનું કરવું છે,
પછી વાતો પ્રભુની તે શું ખાલી ખાલી કરવી છે ?

તમારે ચેતવું જો ના, અમારે શી રીતે તમને-
હૃદય ચેતાવવાં ? અમને જણાવી દો કૃપા કરીને.

'જીવન ઝલક', પ્ર. આ., પૃ. ૧૦૮, ૧૦૯, ૧૧૦, ૧૧૨ □

(૧૨) મહાજન શક્તિદળ : પ્રવૃત્તિઓનો ટૂંક અહેવાલ

સ્નેહાબહેન પટેલ

(પૂજ્ય શ્રીમોટા પ્રેરિત મહાજન શક્તિદળ દ્વારા બહેનોના વિકાસ માટે જે વિવિધ કાર્યક્રમો વર્ષ દરમિયાન થયા હોય તેનો સંપાદિત અહેવાલ રજૂ કરાયો છે. -સંપાદક)

પૂજ્ય શ્રીમોટા પ્રેરિત મહાજન શક્તિદળ દ્વારા બહેનોના સર્વાંગી વિકાસ માટે મુખ્યત્વે કરાટે, લંગડી, કબડ્ડી, વોલીબોલ, જુડો, ચેસ જેવી સ્પર્ધાઓ યોજાતી હોય છે. ગત વર્ષ દરમિયાન થયેલ પ્રવૃત્તિઓનો અહેવાલ ટૂંકમાં નીચે મુજબ છે. વ્યક્તિગત કે સંસ્થાકીય સ્પર્ધાઓ, તેમાં પડાયેલ ટુકડીઓ, જીતેલ વ્યક્તિ કે સંસ્થાઓની વિગતના બદલે મુખ્ય હરીફાઈઓ, તેના સ્થળ-સમય અને મળેલ સહયોગનો ઉલ્લેખ કરીએ છીએ.

(૧) કરાટે સ્પર્ધા : તા. ૧૩-૯-૨૦૧૫ના રોજ નરોડામાં આવેલ લેઉઆ પાટીદાર સમાજની વાડીમાં સવારે ૮ થી સાંજના ૬ વાગ્યા દરમિયાન ઓપન ગુજરાતની માત્ર બહેનોની કરાટે સ્પર્ધા યોજાઈ હતી. કુલ ૩૩૪ ખેલાડીઓએ ભાગ લીધો હતો. ગાંધીનગર, નડિયાદ, આણંદ, ખેડા, પેટલાદ, મહેસાણા, અમદાવાદ વગેરે સ્થળેથી સ્પર્ધાકો આવ્યા હતા. શ્રી કમલેશભાઈ પટેલે સ્પર્ધાનું સંચાલન સુચારુ રીતે સંભાળ્યું હતું. રહેવા-જમવાની અને સ્પર્ધાની સુંદર વ્યવસ્થા વાડીના અગ્રણીઓએ કરી આપી હતી. આર્થિક સહયોગ પણ સારા પ્રમાણમાં પ્રાપ્ત થયો હતો. શ્રી ગોરધનભાઈ, શ્રી કનુભાઈ, શ્રી જગદીશભાઈ વગેરેના અમો ઘણા આભારી છીએ.

(૨) લંગડી : મહાજન શક્તિદળ દ્વારા

બહેનોની સ્પર્ધા પ્રથમ વખત તા. ૧૩-૯-૧૫ના રોજ નરોડા કેળવણી મંડળ સંચાલિત આર્ટ્સ એન્ડ કોમર્સ કોલેજના પ્રિન્સિપાલ સાહેબના સહયોગથી તે સંસ્થાના કંપાઉડમાં રમાઈ હતી. સદ્ગત શ્રી યશવંતભાઈ પટેલ (બાપુ)ની આવી સ્પર્ધા માટે જે ઈચ્છા હતી તે તેઓશ્રીની ઉપસ્થિતિમાં તેની શરૂઆત કરાઈ છે. હવે દર વર્ષે આવી સ્પર્ધા યોજવાની ભાવના છે. શાળાકીય વિભાગની ૪ ટીમ અને ઓપન વિભાગની ત્રણ ટીમ કુલ સાત ટીમે ભાગ લીધો હતો. ભવિષ્યમાં વિશેષ ટીમ જોડાશે એવી આશા છે.

(૩) ચેસ : ઓપન ગુજરાતની ચેસ સ્પર્ધા તા. ૨૬-૯-૨૦૧૫ના રોજ ઓરિએન્ટલ ક્લબ, અમદાવાદ ખાતે યોજાઈ હતી. કુલ ૪૮ બહેનોએ ભાગ લીધો હતો. તેનું સંચાલન શ્રી ઈંદુભાઈએ સંભાળ્યું હતું.

(૪-૫) કબડ્ડી અને વોલીબોલ : તા. ૨૭-૧૨-૨૦૧૫ના રોજ ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ સંચાલિત મહાદેવ દેસાઈ શારીરિક શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય, મુ. સાદરા, જિ. ગાંધીનગર ખાતે આખા દિવસ દરમિયાન આ બંને સ્પર્ધા યોજાઈ હતી. કબડ્ડીમાં કુલ ૧૫ ટીમ જોડાઈ હતી.

વોલીબોલ સ્પર્ધામાં ૧૨ ટીમોએ ભાગ લીધો હતો. ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ, અમદાવાદના

શારીરિક શિક્ષણના અધ્યાપક ડૉ. કમલેશભાઈ પટેલ તેમ જ સાદરા સંસ્થાના સંયોજક ડૉ. જમનાદાસ સાવલિયા તથા અધ્યાપકગણનો સુંદર સહકાર મળ્યો હતો.

(૬) જુડો : તા. ૨૧-૨-૨૦૧૬ના રોજ દિવસ દરમિયાન સ્પોર્ટ્સ ઓથોરિટી ઓફ ગુજરાત, રમતસંકુલ, ખોખરા-પ્રાદેશિક પ્રશિક્ષણ કેન્દ્ર, અમદાવાદ ખાતે સ્પર્ધા યોજાઈ હતી. અમદાવાદ, ધોળકા, કાલોલ, નડિયાદ, પાલનપુર, વડોદરા, રાજકોટ વગેરે સ્થળોની સંસ્થાઓએ આ સ્પર્ધામાં ભાગ લીધો હતો. આ સ્પર્ધામાં ૧૫૦ ખેલાડીઓએ ભાગ લીધો હતો. નડિયાદ સ્પોર્ટ્સ કોમ્પ્લેક્સના ડાયરેક્ટર શ્રી જે. જે. શર્મા સાહેબ, ગુજરાત સ્ટેટ જુડો એસોસિયેશનના મંત્રી આત્મારામભાઈ પટેલ અને શ્રી અનિતા વાલવડકર-જુડો કોચ અને અધિકારી વર્ગ ઉપસ્થિત રહી સ્પર્ધકોને પ્રોત્સાહિત કર્યા હતા. આ સ્પર્ધાનું આયોજન બહેનોના સ્વરક્ષણ માટે ખૂબ ઉપયોગી જણાયું છે.

મહાજન શક્તિદળને પૂજ્ય શ્રીમોટા સાથે સંકળાયેલ સંસ્થાઓ અને સ્વજનોનો ટેકો દર વર્ષે મળે છે. જ્યારે આખા દિવસનું આયોજન સવારથી શરૂ થતું હોય ત્યારે સ્પર્ધક બહેનોને અગાઉના દિવસે સાંજે પહોંચવું રહે છે. ઉપરાંત આખા દિવસ દરમિયાન ચા, નાસ્તો, જમણ વગેરેના ખર્ચ માટે દાતાઓનો સહયોગ મળતો રહ્યો છે. સ્પર્ધાના સ્થળે આવવા માટે જ્યાં એસ.ટી.ની મુસાફરી હોય ત્યાં એક વખતનું ભાડુ મહાજન શક્તિદળ દ્વારા ચૂકવાય છે. ઈચ્છનીય છે કે સંસ્થા તરફથી આવવા-જવાની

બંને મુસાફરીનો ખર્ચ સ્પર્ધકોને ચૂકવાય. સંસ્થાની આર્થિક સ્થિતિ તેમ જ સ્વજનોના સહયોગથી ભવિષ્યમાં સ્પર્ધક બહેનોને એસ.ટી. બસનું આવવાનું તેમ જ પરત જવાનું પણ ભાડું ચૂકવીએ એવી ભાવના છે.

મુખ્યત્વે બહેનોની જ સ્પર્ધા હોવાથી સ્પર્ધકનાં માતાપિતા તેમ જ જે તે સંસ્થાના અધિકારીનો સહયોગ અનિવાર્ય હોય છે.

અમોને નામી-અનામી જે જે દાતાઓ તરફથી આર્થિક અને અન્ય જરૂરી સહયોગ મળ્યો છે, તે સર્વેના અમો ખૂબ ખૂબ આભારી છીએ.

આ સંસ્થા પૂજ્ય શ્રીમોટા પ્રેરિત છે અને તેનું કાર્ય પૂજ્ય શ્રીમોટાનું કાર્ય છે એ જ અમારા માટે પ્રેરકબળ છે અને એક યા બીજા પ્રકારની અગવડ અને મર્યાદા છતાં વર્ષોથી આ પ્રવૃત્તિ ચાલી રહી છે, તે માટે પૂજ્ય શ્રીમોટા પ્રત્યે હૃદયથી આભાર વ્યક્ત કરીએ છીએ. □

ગયેલા આત્માને...

પૂજ્ય શ્રીમોટાએ જેઓના નિવાસસ્થાને પધરામણી કરી હતી તેમ જ હરિ:ૐ આશ્રમ, નડિયાદ ખાતે જેઓએ સેવાઓ આપી હતી એવા સ્વજન શ્રી બાબુભાઈ રામી (ઉં.વ. ૮૬)ના પુત્ર અને હરિ:ૐ સત્સંગ મંડળ, અમદાવાદના સક્રિય કાર્યકર શ્રી નીતિનભાઈ રામીના વડીલ બંધુ શ્રી હસમુખભાઈનો ૬૫ વર્ષની વયે અમદાવાદ ખાતે તા. ૧૬-૪-૨૦૧૬ના રોજ દેહાંત થયો છે.

શ્રીહરિ ગતાત્માનું યશકલ્યાણ કરે એવી પ્રાર્થના છે.

-સંપાદક

(યોગાચાર્ય સ્વામી કૃપાલ્વાનંદના ગ્રંથ 'આસન અને મુદ્રા'માં ઔષધોપચાર અને નિસર્ગો-પચાર અંગે વ્યક્ત કરેલા વિચારોમાં નિસર્ગોપચારના જે પાંચ પગથિયાં જણાવ્યાં છે, તેમાં પાંચમા પગથિયાં તરીકે 'સદ્વિચાર' જણાવેલ છે. અન્ય ચાર પગથિયાં તરીકે ક્રમમાં (૧) બ્રહ્મચર્ય (૨) આસન અને મુદ્રા (૩) પ્રાણાયામ અને (૪) ઉપવાસનો ઉલ્લેખ છે. -સં.)

આપણે જળમાં જેવો રંગ ભેળવીએ છીએ તેવા રંગનું જળ બને છે, તે જ રીતે આપણા મનમાં જેવા વિચારો સંગ્રહીએ છીએ તેવા આચારો જન્મે છે.

જે વિચારો દ્વારા સ્વકલ્યાણ અને પરકલ્યાણ કરી શકાય છે, તે વિચારોને સદ્વિચારો કહેવામાં આવે છે.

સદ્વિચારોથી મનમાં શાંતિ, સાહસ, ધૈર્ય, ઉત્સાહ, જ્ઞાન, સામર્થ્ય, આત્મસંતોષ, નિર્ભયતા, ઉદારતા ઇત્યાદિ અનેક દૈવી ગુણો વિકાસ પામતા રહે છે. આ વિચારો અતિ પ્રબલ બને છે ત્યારે એની પ્રેરણાથી જે આચારો જન્મે છે તેને સદાચાર કહેવામાં આવે છે.

સભામાં મૂકેલો દીપક સભામાં બેઠેલા અનેક મનુષ્યોને પ્રકાશ આપે છે, તે જ રીતે સદાચારી સ્ત્રી-પુરુષ જે સમાજમાં હોય છે તે સમાજને સદાચારની પ્રેરણા આપે છે.

મન મુસાફરખાના જેવું છે, એમાં અસંખ્ય વિચારો આવે-જાય છે. પ્રત્યેક વિચાર નિર્બલ અવસ્થામાં હોય છે ત્યારે આચાર જન્માવી શકતો નથી. આ કારણે અસંખ્ય વિચારો નષ્ટ પણ થઈ જાય છે. રાગ, દ્વેષ, કામ, ક્રોધ, લોભ, મદ, મોહ, મત્સર ઇત્યાદિના વિચારોથી મન મલિન થતું રહે છે. એ મલિનતાનું પ્રમાણ વધતું જાય છે તેમ તેમ દુરાચારનું પ્રમાણ વધતું જાય છે.

તંતુવાદના તારોને વધુ પડતા તાણવાથી તૂટી જાય છે, તે રીતે કુવિચારોમાં વધારે ડૂબેલા રહેવાથી મુખમુદ્રા કઠોર થઈ જાય છે. લાવાણ્ય ભર્યા મનોહર મુખને પણ કુવિચાર સંપૂર્ણ કદ્દૂપું બનાવી દે છે. કુવિચારો જ અણગમતી વાણીને ઉત્પન્ન કરે છે. વારેવારે ક્રોધ કરવાથી અને વારેવારે અણગમતી વાણી ઉચ્ચારવાથી મનુષ્ય સર્વને અપ્રિય થઈ પડે છે. કુવિચારોમાં વિષ અને સુવિચારોમાં અમૃત છે. કુવિચારવાળી વ્યક્તિ સ્વયં દુઃખી થાય છે અને બીજાઓને પણ દુઃખી કરે છે. સુવિચારોવાળી વ્યક્તિ સ્વયં સુખી થાય છે અને બીજાઓને પણ સુખી કરે છે.

કુવિચાર રોગનું બીજ છે. સુવિચાર આરોગ્યનું બીજ છે. કુવિચારોનું અધિક સેવન કરવાથી શરીરમાં અસંખ્ય રોગો ઘર કરે છે અને સુવિચાર શરીરસ્થ સમસ્ત રોગોનો નાશ કરે છે.

નિરુત્સાહ અને નિરાશાને મનમાં અધિક ટકવા દેવાં જોઈએ નહિ અને કુવિચારોને અધિક સમીપ આવવા દેવા જોઈએ નહિ. નકારાત્મક વિચારો વ્યક્તિના વિકાસનો માર્ગ રોકીને ઊભા રહે છે. પ્રત્યેક આવેશયુક્ત વિચાર સમગ્ર શરીરમાં વ્યાપી જાય છે.

(અનુસંધાન પૃ. ૨૬ પર)

આ ચિન્મયાનંદજીએ અહીં સુરતમાં ગીતા જ્ઞાનયજ્ઞ રાખ્યો હતો ત્યારે મને પ્રમુખ બનાવ્યો હતો, ત્યારે મેં કહેલું કે આ ગીતા પારાયણ માટે નથી. સાધુ મહાત્મા પૂજા ને પારાયણો કરે પણ એકલા પારાયણથી કશું નહિ વળે. પારાયણથી મોક્ષ નહિ મળે. ગીતા તો અનુભવવા માટે અને પ્રત્યક્ષ આચરવા માટે છે. જેમ આપણે ઘર બાંધવું હોય તો આર્કિટેક્ટ ઘરનો નકશો તૈયાર કરે અને તે નકશા મુજબ બાંધીએ તો ઘર બને, તેમ ગીતા એ તો એક નકશો છે. એ પ્રત્યક્ષ આચરણમાં મૂક્યા વિના કાંઈ કશું થાય નહિ. તો કોઈ કહેશે કે, 'હું તો રોજ પારાયણ કરું છું' અરે લાખ પારાયણ કરને પણ અમલમાં મૂક્યા વિના તારો કે તારા બાપનોય શુકરવાર વળવાનો નથી.

મારામાં શક્તિ હતી પણ ધ્યેય જુદા પ્રકારનું હતું. આપણને જ્યારે મુશ્કેલીઓ, કોયડાઓ, ગૂંચો, અથડામણો, સંઘર્ષો, અશાંતિ વગેરે જાગે ત્યારે ભગવાનનું આખોય વખત સ્મરણ થવું જોઈએ. જેમ માંદા પડીએ ત્યારે ઈજેક્શનની જરૂર પડે, તેમ મનની શાંતિ મળે એ માટે ઈજેક્શન છે-ભગવાનનું સ્મરણ. મહાત્મા ગાંધીનું જીવન જુઓ. છેવટ સુધી એમની માળા તો સાથે ને સાથે હતી.

ભગવાનના સ્મરણથી સંસારની વિટંબણાઓનો ભાર આપણને લાગતો નથી. આપણને જીવનમાં અન્યાય થાય, અથડામણ આવે, સંઘર્ષો આવે, દુઃખ તો પારાવાર આવે. તમે એમાં પણ ભગવાનનું સ્મરણ કરો, પ્રાર્થના કરો.

જ્યારે જ્યારે મન અશાંત થાય ત્યારે ભજન ગાવ, સત્સંગ કરો, સદ્સોબત કરો, સત્કર્મ કરો. સત્કર્મ કરવાથી પણ શાંતિ મળે.

ભગવાનના સ્મરણથી, ભજન-કીર્તનથી, સદ્સોબતથી સત્સંગથી, સદ્વાચનથી, સંસારમાં પણ શાંતિ મળશે.

નામસ્મરણ કરવા માટે પણ એક ભૂમિકા હોવી જોઈએ. અત્યારે આપણી ભૂમિકા કામ, ક્રોધાદિકવાળી છે. ત્યારે એવી ભૂમિકા સુધારવા માટે રાગદ્વેષ છોડવા જોઈએ, પણ એ છોડવા બહુ દુર્લભ છે. જ્યાં સુધી આપણા દોષ આપણને ડંખતા નથી, કે રાગદ્વેષ, કામ-ક્રોધ આદિ આપણા શત્રુ છે, એવું જીવતું ભાન જ્યાં સુધી આપણને જાગતું નથી, ત્યાં સુધી રાગદ્વેષને દૂર કરવાની પ્રવૃત્તિમાં આપણે રોકાઈ શકતાં નથી, કારણ કે સ્વાર્થમાં જ આપણે રચ્યાં પરચ્યાં છીએ. પણ એની સાથે સાથે પરમાર્થ પણ બહુ જરૂરી છે.

આપણા શાસ્ત્રકારોએ બહુ અનુભવથી કહ્યું છે કે તમે પરમાર્થ માટે પણ આપો. કંઈ નહિ તો એક દશાંશ પણ દાનમાં વાપરો. પણ આજે તો દાન પણ એક વહેવાર બની ગયો છે. ફલાણાએ આટલા આપ્યા એટલે હું પણ એટલા જ આપીશ. ત્યારે એમ નહિ પણ સમજીને આપવું જોઈએ.

આપણે આ સમાજમાં રહીએ છીએ એટલે સમાજ માટે પણ આપણે કરવું જોઈએ. ગરીબોને મદદ કરવી જોઈએ. નીચલા થરના લોકો પ્રત્યે સહાનુભૂતિ રાખવી જોઈએ. નહિ રાખી શકીએ તો એક સમય એવો આવશે કે બળવો પોકારશે. ફાંસમાં ગરીબોને ખાવાના સાંસા હતા ત્યારે અમીર ઉમરાવોએ એમને ઘાસ ખાવાની સલાહ આપી હતી. બળવો થયો ત્યારે ગરીબોએ અમીરોનાં મોંમાં ઘાસના ડૂચા ભરી ભરીને તેઓને મારી નાખ્યા હતા.

‘સ્વજનોને સંબોધન’, પ્ર. આ., પૃ. ૫૪

□

‘બેટા, તારા વાંસે હાથ ફેરવનારી તારી જનેતા હું જીવું છું, પણ તું જેને મારે તે છોકરાને મા ન હોય તો તેને કોણ પંપાળે ! માટે હવે પછી કોઈની જોડે ઝઘડો કરી મારામારી કરતો નહિ.’

આવા મમતાભર્યા શબ્દોની અસર બાળક અંબાલાલના માનસ પર ઊંડી પડી. પરિણામે એમના હૃદયમાં કરુણાનાં બીજ વવાયાં. એમણે કોઈને સહેજ પણ દુઃખી નહિ કરવાનો દૃઢ નિર્ધાર કર્યો.

આ અંબાલાલ તે ‘અકમ વિજ્ઞાન’ને વિશ્વ સમક્ષ ખુલ્લું કરનાર ‘દાદા ભગવાન’ તરીકે જાણીતા થયેલા જ્ઞાની પુરુષ શ્રી અંબાલાલ મૂળજીભાઈ પટેલ. તેઓ વડોદરા તાલુકાના તરસાલી ગામે મોસાળમાં તા. ૮-૧૧-૧૯૦૮ના રોજ પ્રગટ થયા હતા. તેઓનું વતન ખેડા જિલ્લાનું ભાદરણ ગામ. માતૃશ્રીનું નામ ઝવેરબા હતું.

નાની વયે બંધાવેલી કંઠી તૂટી ગઈ એટલે તેઓને બાએ કહ્યું કે, ‘આપણે ગુરુ પાસે કંઠી ફરી બંધાવીએ નહિ તો લોકો તને નગુરો કહેશે. અંબાલાલે જવાબમાં કહ્યું કે, ‘ગુરુ એટલે પ્રકાશ ધરનાર. પ્રત્યક્ષ પ્રકાશ આપે નહિ એવા ગુરુ પાસે મારે કંઠી બંધાવવી નથી.’

ગણિતના શિક્ષક વર્ગમાં લઘુત્તમ સાધારણ અવયવના દાખલા શિખવાડતા હતા. શિક્ષકે લઘુત્તમ અવયવ શોધી કાઢવા કહ્યું. અંબાલાલે કહ્યું કે, ‘સાહેબ, મને તો આના પરથી ભગવાન જડી ગયા. ભગવાન સૌ કોઈમાં સમાયેલા નાનામાં નાના અને અવિભાજ્ય છે.’

તેરમે વરસે એક સંત પુરુષની સેવા કરવા થકી તેમના પર રાજી થઈ આશીર્વાદ આપ્યા કે ‘જા બચ્યા, ભગવાન તુમકો મોક્ષમે લે જાયેગા.’ ત્યારે અંબાલાલે કહ્યું કે, ‘ભગવાન મોક્ષે લઈ જાય એટલે એ તો ઉપરી થયો કહેવાય. બેઠા હોઈએ ત્યાંથી ઉઠાડે અને મારે ઊઠવું પડે. એવો મોક્ષ મને ન ખપે.’

સોળમે વર્ષે હીરાબા સાથે લગ્ન થયાં. પરણતી વખતે માથેથી સાફો થોડો ખસ્યો. આને અપશુકન નહિ ગણતાં બેમાંથી એકને તો રંડાવાનું જ છેને ! એમ સ્વગત બોલી મન વાળી લીધું.

અંબાલાલ ભણવામાં હોશિયાર હતા. મેટ્રિક થયે વિલાયત ભણવા મોકલી તેમને મોટા સૂબા બનાવવાનું તેઓના મોટા ભાઈનું સ્વપ્ન હતું. તેથી જાણી-જોઈને તેઓ નાપાસ થયા. અંબાલાલને કોઈની નોકરીની બેડીમાં જકડાવું નહોતું.

વીસમે વરસે તેઓના ત્યાં બાબાનો જન્મ થયો ત્યારે મિત્રોને પેંડા ખવરાવ્યા અને બે વર્ષ પછી તે ગુજરી ગયો ત્યારે પણ પેંડા ખવરાવ્યા. મિત્રોએ શું હરખના પેંડા ખવરાવ્યા તેમ પૂછતાં અંબાલાલે કહ્યું કે, ‘જે મહેમાન આવ્યા હતા તે વિદાય થઈ ગયા.’

બાવીસમે વરસે શ્રીમદ્ રાજચંદ્રનું પુસ્તક તેઓએ વાંચ્યું ત્યારથી આત્માની ખોજ વ્યાપક-પણે ચાલુ થઈ.

૧૯૫૮ના જુલાઈ માસમાં સોનગઢ (વ્યારા) થઈ વડોદરા પરત જતા હતા ત્યારે સુરતના રેલવે સ્ટેશનના ત્રણ નંબરના પ્લેટફોર્મ પર

છેલ્લા બાંકડા પર તેઓ બેઠા હતા ને એકાએક તેઓને આત્મદર્શન થયું.

તેઓ કહે છે કે, ‘અડતાળીસ મિનિટ સુધી આસપાસનું બધું જગત અદૃશ્ય થઈ ગયું.’ સ્ટેશન પર ભીડ પાર વગરની હતી ને તેઓને એકાંતની જરૂર પણ ન હતી તેમ છતાં એમને એમ જ મહીં અપાર એકાંત ઊભું થઈ ગયેલું. મહીં પરમાનંદ સ્થિતિ ઉત્પન્ન થઈ ગયેલી. આ જગત કેવી રીતે ચાલે છે, આ જગત કોણ ચલાવે છે, પરમાત્મા શું છે વગેરે અનેક પ્રકારના આધ્યાત્મિક પ્રશ્નોના સંપૂર્ણ ફોડ પડ્યા. તે ઘડીએ સિદ્ધ ગતિમાં બેઠા હોઈએ એવું અપૂર્વ સુખ તેઓને વર્તાતું હતું.

દાદા ભગવાનને જ્ઞાનની લબ્ધિ થયા પછી સદાય તેઓશ્રી આત્માનુભૂતિમાં રહેનારા-સ્વયં સચ્ચિદાનંદ રૂપમાં રમમાણ રહેતા હતા. તેઓ સહજ સરળતાથી તળપદી ચરોતરી ભાષામાં પ્રશ્નોત્તરી કરતા. તેઓ પ્રવચન કરતા નહિ.

તેઓશ્રી કહેતા કે જ્ઞાની પુરુષ કોઈના ગુરુ નથી, કોઈના ઉપરી પણ નથી, તેમ જ ભગવાન પણ નથી.

તેઓશ્રી કહેતા કે, ‘આ દેખાય છે તે દાદા ભગવાન ન હોય. દાદા ભગવાન તો ચૌદ લોકના નાથ છે. તે મારામાં પ્રગટ થયા છે. જ્ઞાન દર્શન, ચારિત્ર અને તપ એમનું સ્વરૂપ છે. તેના આધારે જે અનુભવમાં આવે છે તે ‘દાદા ભગવાન’ છે. હું તો અંબાલાલ પટેલ, ભાદરણ ગામનો પાટીદાર છું. વ્યવસાયે કોન્ટ્રેક્ટર છું. મારી અંદર પ્રગટ થયેલા ‘દાદા ભગવાન’ને હું પણ બે હાથ જોડી નમસ્કાર કરું છું.’

પલાયનવાદને રતીભાર અવકાશ નહિ આપી

સંસારમાં રહીને કર્મક્ષય કરતાં કરતાં મોક્ષગામી બનવાની કૂચી દાદાશ્રીએ માત્ર ચીંધી બતાવી નથી, જીવી પણ બતાવી છે. વસ્તુતઃ તેઓ મર્મી હતા. રહસ્યસભર ‘મિસ્ટિક’ હતા.

હજારો વર્ષથી શાસ્ત્રો ગા, ગા કરે છે કે સાચું બોલો, દયા રાખો, ક્રોધ ના કરો વગેરે વગેરે. ત્યારે લોકો કહે છે કે અમારે સાચું બોલવું છે પણ બોલાતું નથી, લાખ ક્રોધ કરવો નથી, પણ થઈ જાય છે. એટલે દાદા કહે છે કે, ‘અમે જગતને નવું સાયન્સ આપવા માંગીએ છીએ. દયા રાખવી, ક્રોધ ન કરવો વગેરે બધી EFFECT (કાર્ય) છે. લોકોની પાસે CAUSIS (કારણો)નું જ્ઞાન નથી.’ દાદાશ્રી કારણોનું જ્ઞાન આપે છે, તે અનુભવજન્ય છે. દાદાશ્રી જે સ્વરૂપજ્ઞાન આપે છે તેનાથી અંતરશાતા થાય છે. આધિ, વ્યાધિ, ઉપાધિમાં નિરંતર સમાધિ વર્તે અને જીવન જીવતાં મુક્તિની મહેક માણી શકાય છે.

દાદાશ્રીએ છવ્વીસ વર્ષ સુધી અવિરત પ્રવાસ કરી દરરોજ ૧૬ થી ૧૮ કલાક સત્સંગ, પ્રશ્નોત્તરી, જ્ઞાનપ્રયોગ, અખંડ કીર્તન-ભક્તિ વગેરે દ્વારા લાખો મુમુક્ષુઓને સ્વ સ્વરૂપનું ભાન કરાવી સનાતન સુખ પમાડ્યું છે.

તા. ૨-૧-૧૯૮૮માં વડોદરામાં દાદાશ્રીનો દેહવિલય થયો. તેઓના પાર્થિવ દેહને વડોદરાથી ડભોઈ તરફ જતાં હાઈવે પર કેલનપુર ગામે દેશ-વિદેશથી આવેલા હજારો મહાત્માઓ, મુમુક્ષુઓની હાજરીમાં અગ્નિસંસ્કાર અપાયો હતો.

અત્યારે આ સ્થળ જે ‘સત્-સ્થાનક’ તરીકે ઓળખાય છે, તેના ચેતનસ્પંદી પરિસરમાં સુંદર સમાધિ મંદિર, ધર્મશાળા, ભોજનશાળા, મેડિકલ સેન્ટર અને વિદ્યાશાળા આવેલ છે.

‘અખંડ આનંદ’, ઓગસ્ટ-૨૦૦૯, સાભાર

□

ગયેલા આત્માને...

પૂજ્ય શ્રીમોટાના સ્વજન શ્રી જયરામભાઈ દેસાઈનો જઈફ વયે વડોદરા મુકામે તા. ૩-૪-૨૦૧૬ના રોજ દેહાંત થયો છે.

સદ્ગતશ્રીએ જીવનવિકાસ માટે અનેક મૌનઅનુષ્ઠાન કરેલાં. ઉપરાંત, ડાંગ જિલ્લામાં પૂજ્ય શ્રીમોટા સાથે સપરિવાર સેવાભાવે રહ્યા હતા. સદ્ગતનું શ્રીહરિ સર્વ પ્રકારે કલ્યાણ પ્રેરે એવી પ્રાર્થના છે.

પૂજ્ય શ્રીમોટાએ 'જીવન તપ'ની પ્રથમ આવૃત્તિમાં આ સ્વજનદંપતીને જે સમર્પણાંજલિ અર્પી છે તે અત્રે પ્રકાશિત કરીએ છીએ.

(અનુષ્ટુપ)

તમે બે પતિ-પત્નીએ કેં બિરદવતાં મને,
જીવને ઉચ્ચ આવો તે એવો શો મુજ હેતુ છે ! ॥ ૧
પરમાર્થતણા જે જે થયા સંકલ્પ જીવને,
મને સૂહાય થવા કેવી ઓથ આપ્યા કરી તમે. ॥ ૨
ડાંગનાં જંગલો વિશે શી અડચણ ભોગવી !
મને સરળતા દેવા આપ્યો શો ભોગ દિલથી. ॥ ૩
કેવાં ટેવાયેલાં બેઉ સુખ, સગવડો વિશે !
કિંતુ સગવડો જ્યાં ના રહ્યાં શાંતિથી ઉભયે. ॥ ૪
લખી 'જીવનગીતા' જે જેમના સહકારથી,
અપાર શાંતિ બક્ષીને પ્રેર્યો શો લખવા સહી. ॥ ૫
નિરાંત સર્વ રીતિથી મને શી અર્પી અર્પીને,
પૂર્ણ આરામ દેવાને દાખવ્યો છે ઉમંગ તે ! ॥ ૬
સૂહાય અનેક વેળાએ આપ્યા કરી જ ભાવથી,
ને પરમાર્થના કર્મે પ્રેર્યો ઉત્સાહ દિલથી. ॥ ૭
રાખવાને ટકાવી તે હૈયાનો ભાવ જીવને,
સમર્પણાંજલિ પ્રેમે પામું સંતોષ અર્પીને. ॥ ૮
હરિ:ૐ આશ્રમ, સુરત

-મોટા

તા. ૩-૫-૧૯૭૨

સદ્વિચાર અને તેનું પરિણામ (અનુસંધાન પૃ. ૨૨ નું)
વિચારનું સ્થાન ભલે કેવળ મસ્તિષ્ક છે,
પરંતુ તેની સત્તા શરીરના અણુ-અણુ પર
સ્થપાઈ જાય છે.

સુવિચારોની સહાયથી કુવિચારોનો પ્રતિકાર
અત્યંત સરળતાપૂર્વક કરી શકાય છે. આનુવંશિક
રોગો અને માનસિક દોષોનો પણ પ્રતિકાર
થઈ શકે છે, કારણ કે વિચારોની પ્રબલતાથી
જ ક્રિયાઓ જન્મે છે. વિચારોનું સ્વામિત્વ
શરીરના અણુઅણુ પર સ્થપાયેલું રહે છે. આ
દૃષ્ટિએ તો કોઈપણ વિચાર, મનોવૃત્તિ કે
માન્યતા હાનિકારક જણાય તો તેનો પ્રતિકાર,
વિરોધી પક્ષ નિર્માણ કરી શકાય.

સૂર્ય તેજસ્વી છે એટલે તેનાં કિરણો પણ
તેજસ્વી છે. પરમેશ્વર સમર્થ છે એટલે તેનો
અંશ જીવ પણ સમર્થ છે. સદ્વિચાર, શુભ-
મનોવૃત્તિ અને શુભ માન્યતા ઉત્પન્ન કરી
આપણે અસત્યમાંથી સત્યમાં, અજ્ઞાનમાંથી
જ્ઞાનમાં, દુઃખમાંથી સુખમાં અને અશાંતિમાંથી
શાંતિમાં જઈ શકીએ છીએ.

કોઈપણ પ્રકારની અપૂર્ણતા, વ્યાધિ કે
નિર્બળતા અપ્રાકૃતિક છે. પૂર્ણતા, આરોગ્ય કે
સબલતા પ્રાકૃતિક છે. સુવાસ આખા વાતાવરણને
સુવાસિત બનાવી દે છે, તેમ સદ્વિચાર સમગ્ર
શરીરને સૌંદર્યમય બનાવી દે છે.

પ્રબલ બનેલા સદ્વિચારમાં સત્ત્વગુણ
પ્રવાહિત થાય છે, તેથી શરીરમાં નવા અણુઓ
ઉત્પન્ન થાય છે. વ્યક્તિ વૃદ્ધમાંથી યુવાન બને
છે. પ્રબલ બનેલા કુવિચારમાં તમોગુણ પ્રવાહિત
થાય છે, તેથી શરીરના અણુઓ ક્ષીણ થતા જાય
છે. આ કારણે વ્યક્તિ યુવાનમાંથી વૃદ્ધ બને છે.

'આસન અને મુદ્રા', પ્ર. આ., પૃ. ૫૧૧

□

સ્વામી શ્રીયુક્તેશ્વરગિરિ
(શ્રીયોગાનંદજીના ગુરુ)

(પરમહંસ શ્રીયોગાનંદજી)

બાહ્ય ઈચ્છાઓ આપણને અંદરના દિવ્ય ધામમાંથી બહાર ખેંચી લાવે છે. તેઓ મિથ્યા પ્રલોભનો સામે ધરે છે, જે આત્માના સુખનો માત્ર આભાસ છે.

ખોવાયેલું પરમ ધામ દિવ્ય ધ્યાનમાંથી જલદી પાછું મેળવી શકાય છે. ઈશ્વર એ અનપેક્ષિત અનંત નવીનતાપૂર્ણ હોવાથી તેનાથી આપણને કદી કંટાળો આવતો નથી.

- સ્વામી શ્રીયુક્તેશ્વરગિરિ

‘પરમહંસ યોગાનંદ’, પ્ર. આ., પૃ. ૧૯૨

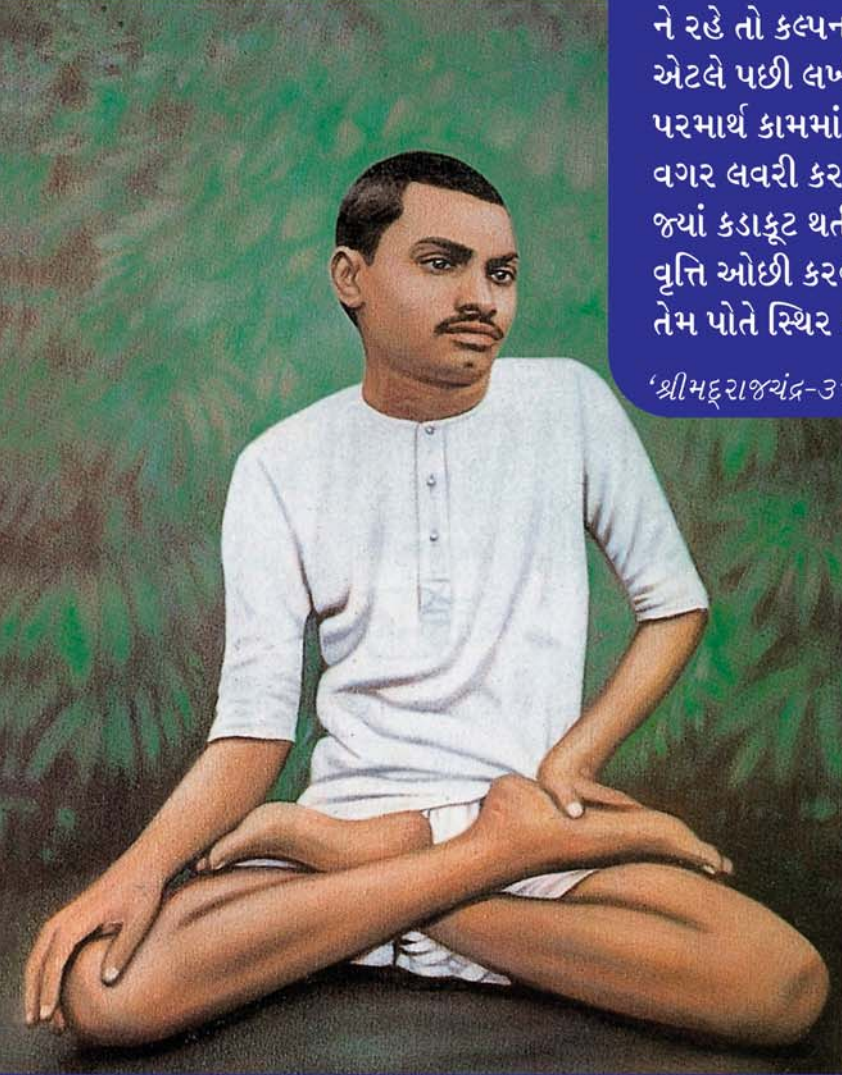
HARIBHAV, MAY - 2016

"RNI No. of RNP is 65683/96

Registered under Postal Registration No. GAMC/1208/2015-2017

Valid upto 31st December -2017 issued by the SSPO's AHMEDABAD City Division,
Permitted to post at Ahmedabad PSO on 10th of every month"

Licence to post without Prepayment of postage No. CPMG/G1/91/2017
valid upto 31-12-2017

સામાન્ય જીવોથી સાવ મૌનપણે રહેવાય નહિ,
ને રહે તો કલ્પના મટે નહિ,
એટલે પછી લખીને કલ્પના બહાર કાઢે.
પરમાર્થ કામમાં બોલવું, વ્યવહાર કામમાં પ્રયોજન
વગર લવરી કરવી નહિ.
જ્યાં કડાકૂટ થતી હોય ત્યાંથી દૂર રહેવું.
વૃત્તિ ઓછી કરવી, આંતર વિચાર કરી જેમ બને
તેમ પોતે સ્થિર રહેવું.

'શ્રીમદ્દરાજચંદ્ર-૩', પૃ. ૭૨૩

- શ્રીમદ્દરાજચંદ્ર

Printed and Published by PRABHUDAS D. JANI on behalf of HARIWANI TRUST and
Printed at Sahitya Mudranalaya Pvt. Ltd., 55/15, City Mill Compound, Kankaria Road,
Ahmedabad - 380 022 and published from Hariwani Trust,
B/5, Swastik Apartment, Narayannagar, Paldi, Ahmedabad - 380 007
Editor - PRABHUDAS D. JANI E-mail : hariwanitrust@gmail.com